

1992

0130 — 1624

დროშა

დეკემბერი № 12 1992

დროება

ყოველთვიური საზოგადოებრივი-
პოლიტიკური და სალიტერატურული
სახანძრო ჟურნალი

პასილ ვაჰაძე

თოვლი

თეთრო ბინდო, მთებს რომ ჩამოებურები,
ბარშიც ჩაიღ, კალთა თეთრად დაიფარე,
ფაფუქ თოვლზე დატოვებენ ბელურები
ჩხირებივით მიმოზნეულ ნათითარებს.

ჩამოეშვა თეთრი ფარდა ბაღში ახლაც,
სახეს ჭირხლავს ცივი სუსხი გათენების.
რაზანია თოვა აღარ დამინახავს
ხვავერივლად ჩამოყრილი ფარტენებით.

თებმა ტყემლის ყვავილობა შეიფერეს
და მსუბუქი თოვლის მტკვერი ვითომ წაშლის?..
ეხ, ის თოვა დამანახა წლების მერე
და იმ ბუქმა შემომბეროს დიდობაში.

რაღა დარჩეს, თუ სულს ესეც ჩაუჭრება,
მხოლოდ ნატვრა და სიამე მოგონების.
... გაშომძახონ ჩვენი უბნის ჩაუქებმა,
დამზრალ თითებს იორთქლავდნენ გოგონები.

შენც ცაცხვებთან ჩანდე კვლავაც, გზაზე ახლოს,
ეს ცაცხვები ადრეც ისე ქანაობდნენ...
მოხველ მისთვის, ერთხელ კიდევ დამეინახო,
წახვიდე და არ მობრუნდე არაოდეს.

ოღონდ ზოგჯერ გულმა გამჭრას ისეც რეჩხი,
მოანათონ ცინცხალ ყინვის კვლავტრებმა.
რა დაეშალო და ამ ონერ სიბერეში
გადააბნეილ ბაღში გაველა მენატრება.

თოვს და თოვლი მთებს ბლონიდით ებურება,
თეთრი ხევით გზებმა კალთა დაიფარეს.
თოვლზე კვალი შიამგვანის ბელურებმა
ბავშვის ხელით მიმოჭლანბილ ნათითარებს.

რბ გადაარჩინს საქართველოს
(ინტარგით პარლამენტარებთან);
ციალა არდაშვილი. თავისუფ-
ლება ლომთა ხვედრია.

მერაბ მამარდაშვილი. ჩვენ
გვაქვს ფრთები, რომელთა შე-
სახებაც არაფერი ვიცით (სა-
ჯარო ლექცია, 1988 წელი).

ნუნუ კუაბიშვილი. მასპინძ-
ლები მინც მასპინძლობდნენ.
ვახტანგ კომახიძე. ჯადოსანი
(მითხრობა).

ამირან ცაგვიშვილ-ფიცხელა-
ური. მემუშაეთი და ჩვენაშ-
რები.

დათო ტურაშვილი. ჩამი სიყვარ-
ულის სიყვარული, ჩამი რაჭო
ინანიშვილი, ტორალო, მისტი
ალგაბტი და ოთხი ცოლი (მო-
თხრობები).

ჯაალ ეგნოიძე. ახალი ლექ-
სები.

ნანა ღვინევაძე. შარშანდელი
ცრემლი.

გულნარა ბახტაძე. ცრემლი და
სიღმარა.

პანორაპა, უცხოური იუმორი,
პროსპორდი.

მთავარი რედაქტორი
ჯანსუღ ჩარკვიანი

ს ა რ ე დ ა ქ ც ი ი უ კ ო ლ ე მ ბ ი ა :

პაპი ბატაძე, გულნარა ბახტაძე (პა-
სუხისმგებელი მდივანი), პასილ ვაჰაძე,
თედო ნინიძე, დინარა ნოდია (ხმატვირ-
თელტორი), ელდარ შენაბლაძე, ჯორჯ
წიკითაძე, თამაზ ზინაძე, ნოდარ
ჯაფარიძე.

რეპუბლიკა

საქართველოს
საბჭოთავო
საპარტიზო
აპარატი

მომხსენებელი, საპარტიზო აპარატი
საპარტიზო აპარატი, საპარტიზო
აპარატი, საპარტიზო აპარატი
აპარატი, საპარტიზო აპარატი
საპარტიზო აპარატი

ინტერვიუ

პარლამენტარიატში

პარლამენტარიატში

საბჭოთავო პარტიზო

დღეს ჩვენ საქართველო-
ის ისტორიის პრაქტიკულ
გამართლებას ვადასტურებთ.
ჩვენ ისტორიას, ისტორი-
ულ-მხატვრულ ქმნილებებს
რომ ვეცნობოდით, ალბათ, სწორად
გვეფიქრია, — ის რაოდენ სხვაგვარი,
აზარტითადაა, ჩვეულებრივად
შეუძლებელი გვეგონა. თვალში
დაგვიდგა გურამიშვილის „ქართლის
ქირი“, გინდათ დამიჯერებთ, გინდათ
დამიჯერებთ. წლების წინ „უძრავი-
ის“ მოქმედებებში, წარმართულ
თავითადაა ყოფილებით ლხინისას,
სუფრების რომ იწინებოდა პურ-პა-
რილისადაა, სწორად დამიჯერებთ
ფიქრში, ის, დემოკრატია არ გამოადრებს
მოდერნის სიკეთეს-თქო. სუფრის შემა-
დგელობა სასიყვარულო გინდათ
დამიჯერებთ, დემოკრატია, ლოშინით,
არწივებით. ცოდვებით ბლომად მოგ-
ვეძალა: შური, ამარტავიობა, სული-
ერი ღირებულებების პარტია, იმ თავი
სებების მიწერა თავისადაა, რაც არ გა-
გვიჩინა. ემოციური მამბა კადა საქ-
მისა, კაცისა. ვერასჯნით ვერ ვხვდუ-
ბოდით, თბილისის „ღამისის“ ეგრო-
პის თასის აღების შემდეგ ჩვენს ფე-
ხბურთის გულშემამტკვრებლის პირე-
ლი სახურავები რატომ იყო უნივერ-
სიტეტის წყობილებისა და კაცური კაც-
ის ნოდარ ახალკაცის მოკვლევა გუ-
დიდნა. ასეთივე დამოკიდებულება
დამოკიდებით თავის დროზე ამ ერთი-
ობის წლის წინ რომ ვლანდიადით
მსოფლიოში აღიარებულ პოლიტი-
კოსს, ვაიდებდით მას, ვის ვამოც
ქართლოში „სურათი“ შეგვკაცია. დღეს
ქართლოში ხალხმა არამართო ნი-
ბა გამოუქვანა დიდ პოლიტიკოსს,
არამედ თავისი თანასიბრანის წარმო-
მადგენლად ასრინა იგი. ქართ-
ლოში ხალხი, ისე როგორც ისტორი-
ულად, ბრძენი ხალხია. ამიტომ ჩვე-
ნი მდგომარეობა ხორციელად სავა-

ლოლო, სულიერად ლევისნიერ გზა-
ზე შემდგარი. შარშან ამ დროს უწ-
მინდესისა და უნეტარების პორტრეტს
ისეთი რამ აკადრეს, რაც აკადრეს
ქრისტეს და მის გემშიარტ მოწაფე-
მოციქულებს (ეს არც ისე საკვირვე-
ლოა წმინდანთა ცხოვრების ისტორი-
ით). ამ უწმინდესი კაცის გადახაზ-
ული პორტრეტის გვერდით სათუთად
მოქმედნათ იმას პორტრეტი, ვინც
საქართველოს აზნობრის შტაბშია
უწყებნა საქართველოს სისხლის
მსულებს. დღეს იმ ხალხში სინათ-
ლე მოვიდა და ბევრმა გულწრფელად
დღიროვნად ლევისნიერად და
სადა უნეტარების ლოცვის მადლით
გონებდასებლობა. რწმენის თვალით
თუ შევხვდით ყოველთვის, დავინა-
ხავთ იმას, რაც გვინახავს წმინდა
წიგნებში. ჩვენ ამ ტრაველიდით,
სასხლისღვრებად სავდით, ტანჯვით,
მეტერიალური სიღარიბით და სული-
ერი სიმდიდრით, სიწმინდით უნდა
გამოვიდეთ. მაშინ გაბრწყინდება
ერი, ხალხი, მაშინ იხვიებნს იმ გმირი
და ზეარაკად შეწირული ადამიანე-
ბის სისხლი, ამ უნივერსიტეტის რომ
მოკვება.

— ვინ და რა გადაარჩენს საქარ-
თველოს?

— საქართველოს გადაარჩენს სა-
ქართველო, მისი ხალხი, ხოლო უფ-
ალი ვის რა როლს დაესრულებს, შეი-
ძლება ზოგად იმას ვინც მივხვდით.
— როგორ გგონიათ, ერთსულოვ-
ნება დღისდადგურებს ახალ პარლამენ-
ტში?

— თუ პარლამენტის წევრებს თავის
საქართველო უყვართ, მერე ვერის
კერძო მიზნები, მაშინ პარლამენტი
ქინება პარლამენტში. მე-მეშას, რომ
ჩვენ ახლა თამაშის, არტიკული სე-
ვისის ფაზა გავიარეთ, ყველამ უნდა
გვეგონათ შიში პასუხისმგებლობა.
მე მგონია დამკვიდრება მრავალფა-
ლხარისიანი ერთსულოვნება.

1. საქართველოს გადაარჩენს სა-
და ახრი, ნათლო გონება, ერის ფი-
ზიკური განადგურების საფრთხის
შეგნება, გონიერი ადამიანები ხელი
სუფილბაში, პოლიტიკური სტაბილ-
ურობის მიღწევას, ეკონომიკის რეფ-
ორმირება.

2. ახალ პარლამენტში არ არის
და არც ქინება ერთსულოვნება. იქ
ერთად მნიშვნელოვანია „მრავალა-
მოაზროვნეთა რიცხვი.“

3. პარლამენტმა ჯერ კარგად უნ-
და გაიაროს. ვაიცნობდით სა-
ქართველოს პოლიტიკური, ეკონომი-
კური, სოციალური და ზეობრივი
კატასტროფა და შემდეგ მიხვდნა,
რა უნდა ვაკეთოთ სამშობლოს გუ-
ლისათვის.

პარლამენტარიატში

— ვინ და რა გადაარჩენს საქარ-
თველოს? — ვინც ეს იგი, ერთი კაც-
იწი! საერთოდ არ ხდება ასე, რომ
ერთმა კაცმა გადაარჩინოს ქვეყანა,
— როცა იგი გადასარჩენია, თუცა ზო-
გჯერ ვახუშტოვად დიდია პიროვნე-
ბის. როცა საქვეყნო საქმეში. ასეთ
პიროვნებად დღეს ეღუარდ შევარდ-
ნამეს მიჩნევენ. ამას აქვს რეალუ-
რი საფუძველი, ოღონდ ვე არის, რომ
ბატონი შევარდნამე მართო ვერსას
გახდნება. თუ არა მისი თანამებრ-
აოლების, მისი პოლიტიკური კურსის
აქტიურ მხარდამჭერთა დიდი ძალ-
ისხმევა, შევარდნამე ვერც კი ჩამო-
ვიდოდნა საქართველოში. სრულიად
საქართველოს აბსოლუტურმა უმრავ-
ლესობამ აღიარა ამ კურსის სისწილ-
ეობა და არჩევნებში ამ პოლიტიკოსს და-
უქმირა მხარი. დღეს ალბათ ეს ხალ-
ხი ყველაზე მეტად არის მომზადებულ-
ი, რომ იხსნას თვლისი ბეჭეჭანა. რა
თქმა უნდა, ეღუარდ შევარდნამის
ხელმძღვანელობით.

— რა გადაარჩენს საქართველოს?
— სასწაული. დიანა, სასწაული უნდა
მოხდეს. ემოციუა დავიკეთოთ, ერთი-
ნეთისადმი სიძულვილის ნაცვლად
სიყვარულობით ავიტოვოთ. პირადად მ-
ლოცა სავეყნო დავაყენოთ, ამბიკო-
ებს მოვეშვათ, სულგრძელნი და მ-

საქრებულო

რავო ზანიშვილი

მტვევებელი გავხდეთ, დაკარგული ხეობა და ღორებულეები დავიბრუნოთ. თუ ეს არ მოხდა, სოფელს ვერ ავაშენებთ. არადა, მართლაც სასწაულს ნიშნავს, ეს რომ ასე მოხდეს. როგორ მოხდება, როგორ განხორციელდება ეს ყველაფერი? საამისო მარცვალი სწორად პარლამენტმა უნდა ჩააფიქროს. როგორ, რჩინარად? ფიქრია საკირო. მე მაგალითად ვთვლი, რომ სწორად ასეთი მარცვალი იყო აგვისტოში სახელმწიფო საბჭოს მიერ გამოცხადებულა მმტვევებლობის მანიფესტო. თუმცა ამ მანიფესტო ციხიდან გამოსულ გელანტიას მანიფესტის ავტორებთან შეხვედრა და დალაპარაკება არც გავსჯილა გულში, ისე გავფარდა ჩვენთვის და ფუფუნად მუხსულმანთა ფორუმზე, მისი სამშობლოს დაქვევებავერანების გეგმებს რომ სახავდნენ. ისე გაგვიძლია იცდა, თითქოს მართლა საყოფიარო ქვეყნის სვე-ბედზე ზრუნვის გამო ყოფილიყო დაპატიმრებული და ახლა, თავისუფლებამიწვეული, კვლავ ერის სასიკეთო საქმისათვის ჩვენთვის ჩასული. მაგრამ ეს უქმარურობა-უგუნურებაც უნდა მივხედოთ გელანტიას. აღმოჩნდება თუ ასე უკიდევანო სიკეთის ბოტენციალი საქართველოში? — ესაა საკითხები. სიმარბალოსა და აფხაზეთში შვილომკვდარ და სიციცხლეგამაწარებულ დედებს აღმოაჩნდებათ ძალა შვილის დაკარგვის უზრამბარო ტკივილზე მალა შვილის გვირუგლად და ციმბირ ბოვერილო სიმაყის გრძნობა დააყენონ? — ესაა საკითხები. ხალხს, მოსახლეობას, ერს აღმოაჩნდება ძალა, რომ აიტანოს სიღუპიჯი. სიცივე, უტრანსპორტობა, უფულებობა, უკუთრბა და თქვენ: თავისუფლების ხაზითი, თავისუფლების გამო და თავისუფლების სახელით ვითარ ამასო? — ესაა საკითხები და ესაა ის სასწაულიც, წყნად რომ გი თხარით. თუ მოხდა ასეთი სასწაული — ეს გადავივჩინეს სამშობლოს.

— დაისადგურებს თუ არა ერისულოვნება პარლამენტში? — ვერ დაისადგურებს, კომუნისტური გავიქნა. ერისულოვნებამ არც უნდა დაისადგურებო. უპირველესი რომ ქვეყნის ინტერესები იყოს, ამ თვალსაზრისით თუ არის სასურველი ერისულოვნება, მაგრამ ვფიქრობ, რომ სამწუხაროდ, ვერც ამ თვალსაზრისით დაისადგურებს ერისულოვნება. დღეს

ზოგი პოლიტიკური პარტიისათვის და ზოგი პოლიტიკური მოღვაწისთვის ამბიციები ქვეყნის ინტერესებზე მეტს ნიშნავს და ამიტომ ვერ დაისადგურებს ერისულოვნება.

— რა უნდა იღონოს ახლადარჩეული პარლამენტი, რომ საქართველოში მშვიდობამ დაისადგუროს? — სამი რამ უნდა შეძლოს: დემოკრატიული ინსტიტუტების ამოქმედება; ერთიანი არმიის შექმნა და ხალხის დაბურება.

რომან მიხეილავი

1. საქართველოს პირველი რიგი დემოკრატიული გადაარჩენს და ღვთის წყალობით — ქართველი ხალხი. ქართველი ხალხი ის კი არ არის, ვინც ქაშვილი გოგობივებს აკლდა სხვაბულის მონათა ბაზარზე, ან ვინც ღვთავეს ხაშვითი ნაშრონი ფულით ვერცხლის სურხა უგზავნის — შენი და შენივე ხაზინის იმედი გვაქვს, არამედ ქართველი ხალხია ის, ვინც მთის კორტონზე ზრავით ატანილი ქვევითი საღვთო ტაძრის აშენებდა, მესხეთის ხროვი მთის ფერდობებზე ტერასებს აკეთებდა, რომ ვენახი ჩაეყარა და მოყვინა და ვეფხის ბალახს ჰქვინდა, ა ვეფხისტიკაოსანს წყრდა, კვლავ გათვლებებს ჩვენში თითქმის მივადლებული შრომის სიყვარული და ქვეყნის წინაშე პასუხისმგებლობის გრძნობა.

2. ერისულოვნებამ არ იქნება, საკმაოდ „კრული“ პარლამენტი, ისე როგორც თვით საქართველო. მაგრამ მგერა, რომ ერისულოვნება იქნება საქართველო და პარლამენტში თანდათან იმდღავრებს ის აზრი, რომეცოლსაც მხარს დაუქერს ხალხი. პარლამენტში საკმაოდ მძლავრია ძალები, რომელიც უშეძლიათ დემოკრატიული გზით წყაყვანონ ქვეყანა, მით უმეტეს, რომ მას სათავეში უღდაც ისეთი დიდი პოლიტიკოსი, როგორც ბრძანდება ბატონი ეფუარდ შვეკარდნაძე — სახელმწიფოს მეთაური.

3. საქართველოში მშვიდობის დასამყარებლად აუცილებელია მძლავრი აღმასრულებელი ხელისუფლებების შექმნა, რომელიც პარტიკულად დაამკვიდრებს კანონის უზენაესობას, უკომპრომიზოდ ბრძოლას გამოუცხადებს დისკრეტულ ძალებს. განამტკიცებს დიპლომატიურ ურთიერთობას ახლო მეზობლებთან...

1. საქართველო გადაარჩენილია. როგორც იყო ცოტა ხნის წინ, ისეთი დარჩება ან განხდება კვლავ. ამის დიდი შანსი აქვს. ვინ დალუპავს და რა დალუპავს საქართველოს? ზურბან ავალიშვილი წერს: არაფერი არ დალუპავს, მისი შვილების სულმოკლეობის მეტით. არც ეგაა მთლად მართალი. საქართველო იყო და იქნება, მაგრამ როგორ? როგორც იყო, ისეთი არის კიდევ, ჩვენ გავინდა იყოს ისეთი, როგორც იყო ოდესღაც, მეტივე ხნით. იყო კი დამყარულია თვისუფალი ოდესმე? საქართველოს მოზონის მართალი ისტორია ჯერ ხნო არც კი დაწერილია...

საქართველო განხდება ძლიერი სახელმწიფო (თავისუფალიც — შედეგარებით), თუკი ამას მოინდომებს მსოფლიო, ამერიკის შეერთებული შტატები განსაზღვრებენ, თუკი ისინი (სხვები) ჩაივლიან, რომ კავკასიაში საქართველო და აუცილებელიც მეორე ისტორია.

2. ერისულოვნება არ დაისადგურებს. ეგ არცაა აუცილებელი. თუ სურავს ხალხს, თუნდაც უმნიშვნელო, სწორი ორიენტაციის, განსჯისა და აზროვნების უნარის შეინარჩუნებს, პარლამენტი შეასრულებს თავის დანიშნულებას.

3. პარლამენტმა უნდა აირჩიოს (ეს მასზე არ იქნება დამოკიდებული) გაცილი ხელმძღვანელობა, უნდა ეცადოს მანიც. იგი გონიერია, ზენობრივად სუფთა ადამიანების მხარზე უნდა დადგეს. შექმნას მანიც ეგ სტრუქტურა, ხალხის განწყობილებაზე უნდა იქნას გათვალისწინებული; ვინ ვინ არის, ვის რა წყველი მიუძღვება დღევანდელ უბედურებაში, უნდა წარმოაჩინოს. პარლამენტმა დიდი, რთავი ბიშნები, შეუღლებული უფლებები უნდა მიანიჭოს ხელმძღვანელს, რომელიც დღევანდელი სტრუქტურის მიხედვით ამოქმედდება. უნდა ამოქმედდეს რეზერვი ქართველ მუსულმანთა სახით და რუსეთისავე ქრისტიანულ-მუსულმანური ბიშნიციებიდან ვაწარმოოთ ფრთხილი ურთიერთობა. ამ ფაქტორმა შეიძლება გადაწყვეტი როლიც კი თამაშობს ჩვენს პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ყველაფერი, რაც სასიკეთოდ წავედგება, გათვალისწინებული უნდა იქნას...

ქვენი ჟურნალის მომართვა მასუბი გემეცა კითხვებზე, გულწრფელად გითხრობ, ძალიან გამაოცოცა, კარგახანა ჩემთვის ასეთი თხოვნით აღარ მოუხმარათ. პირველი მიზეზი, ალბათ ის გახლავთ, რომ სწიობებისათვის დასაბრუნებელი, სპორთ თანამდებობა აღარ მიჭირავს და მეორეც, პარტიულ-ეროვნულ მიღწევით რიგებში დიდი ხალხმრავლობა სუფევს. თუ მართალი ვინდათ, ამ რიგებში ტრევა აღარაა, რომ აღიარებენ ვქვამ, პარტიათა სიმრავლეზე, ნამდვილ ეროვნულ მიღწევით გარდა ეროვნულ მოძრაობას, ეროვნულ საქმისათა მოძრაობაზე მიტმასნილია, აურაცხელი ქართველი აებრძოლია.

ახლა პირდაპირ კითხვებზე გიპასუხებთ:

დიახ, საქართველო მართლაც სავალლო დღეშია. პლანეტის ერთ მეექვსედზე ბაბატონებული იმბერია დაიშალა, ეშველათ სსრკ-ში შეშვალა ხალხებზე. ქართველობის გარდა ყველა ის უმტკივნეულოდ ედრისა ნახატრი თავისუფლება, ჩვენ კი, ჩვენი განზრახვი საყვარობისა და წინაგაუხედაობის გამო, კარგა ხანს ვიყავით უსერი ტერორში. მკვლევს ვიცემოლით გულში და ნამაილა ვაგვიკოდით, სსრკ დამოუბნებელი ხალხები, ეროვნულ მიზნებიდან, საქართველოს ეროვნულმა მოძრაობამ დაიხსნათ. ერთი ყინული ვალგადა და დაიძრა. მსოფლიოს ძირითადმა სახელმწიფოებმა გვეცნეს, გაერომაც გვადიარა. მაგრამ ჩვენი ჭრილობები ღრმაა, სატკივარი დიდი და ხანგრძლივი მკურნალობა სჭირდება. წარსული წლის ციხეა წამთარმა, გამოცხორილებული დახლები ისტერია, სინზელემ, სიცილიმ, სილატკემ, შიშმა და ძრწოლიმ თავისი ქნეს. ჩვენს შიშსა და ძრწოლას კი რეალური საფუძველი გააჩნია. ჩვენს მიწაზე უხვად იღვრება სისხლი და არა მარტო პოლიტიკური საფუძველითა და საბაბით. ასეთი აღვირახსნილი მარცვა-გლეჯა არა თუ უნახავს ვინმეს, არც გაუგონიათ. დღე ერთია და ტელევიკორიანთ ჩვენს სინამდვილეში მომხდარ, ისეთ შემამაჩუნებელ ამბავს გვიჩვენებენ, რომ ამერიკული საზინეგობათა კონკრეტული ბავშვური თამაში გვეჩვენება. მთელ ეს იყო ფსი ჩვენი ნახატრი თავისუფლებისა. არ ვიცი, ჩვენ რად დაგვიჭდა ერის რწმენის შერყევასა და თბილისის დაწვრთვის ფასად, ის თავისუფლება, რაც დანა-

რჩენ, უწინ ჩვენს „ამომქე“ რესპუბლიკების ხალხებს ხონჩაზე დადებულ საჩუქრად მიერთვით, ეს ალბათ ქართველთა იმ დიციბი, დაუწყენებელი, სულწასულობით უნდა იხსნას, დამაყობო მონოლოგებს, არა შესისხოვდნენ ციხე-სიმაგრეთა დალაშქრისას, თვეწინ მტრებზე, პირველები ჩვენ მიავიწყეთო. დიახ, შეუთურ საქმეთა კეთებაშიც პირველობას არავის ვუთმობდათ და ახლაც ამას ვერმელობთ, სულწარფევი ვართ, აჩქარებულნი, წინდაუხედავნი, გულუბრყვილონი, თითქოს იმავე დროს, არც გამჭვირახობა-მოქმედებულობა გვაკლია და მაინც რაღაც უძინო ხუმრულებსა და „უჩინოდ ვით იმღერეთას“ გამო ისევდაც მცირერიცხოვანი, ხან რას ვცნობრებით ზეარკად და ხან ვის ინტერესების სანაცვლოდ ვირჩებით. ყველაფრის დფიციტის პირობებში ნდობისა და რწმენის დეფიციტიც შემოგვეპარა. ნდობის დფიციტი ყველაზე უფრო ღრმა ჭრილობა ვახლავთ, რომელიც დამინათა გუნებასა და გულეში შეიჭრა და იქ დამეკიდრა. მეუღლებულია ავით ის საქმე, რომლის რწმენაც არ გააჩნია. ჩვენს ქართველ სინამდვილე კი მოევიწროა, რომელიც ნდობა მსოფლიო მასშტაბით აქვს მოთხოვბული. მთელს პლანეტაზე, ყოველ კუთხე-კუნჭულში დაღუფრავად აცხადებენ, ამბობენ, წყენებ და ეგრანებიდან უჩვენებენ, რომ რიტიენი მას ჩვენს პლანეტაზე ერთ-ერთ გამოჩინულ პოლიტიკოსად რაბს. დიახ, მას ამ ჩვენს უხელობით აღსაგეს ქვეყანაშიც ჰყავს მომხრენი, მისი საქმიანობის რწმენით აღვსილი დამიზინები და არცერთი ჩვენთვის არა აქვს უფლება, მის მიერ მსოფლიო ხალხებისა და მათი ლიდერების ნდობა, აქ, საქართველოს პარლამენტში დაწვნიეთ და გავცემტკეროთ.

საქართველო კი მართლაც სავალლო დღეშია. მიმდინარეობს მძაბულ-მეკვლილი ომი. პარლამენტრულნი არიან ისინი, ვისაც მოდემისა და ჯილავის მიხედვით განუტყრავთ ერთად ყოფნა მათობით. თავს ვადაგეგვია რუსთაგან წაქეზებულ და ხელმწიფებულად ვადამთიელ მძარცველთა ბანდები, საშოვარზე არიან გამოსულნი ჩვენივე სისხლისმძებრი და მშავე თანამომენი. აშლო ქვეყანას ძიბნიან და წყენებ მრავალიცხოვანი პარტიები, ამას ზედ ერთვას დაუბრძოლელი და გინჩრას გაყალბებული. ინფორმაციული ომი საქართველოს წინააღმდეგ და ამ უკიდურესი ძინებლობის ჟამს საქართველოს, თიჯოს პატრონი არ უტენ,

რომელიც შესძლებდა ქვეყანაში წარბის დამყარებას.

მეორე კითხვაზე, რას ფიქრობთ ვინ გადაარჩენს საქართველოს? მესე გიპასუხებდით: საქართველოს ხსნა ისევე ქართველთა ხელშია. უპირველეს ყოვლისა, საქორთა ჩვენი ერთობის აფდგენა, მთელი ქართველი ხალხის ერთობზე დგომა. ერთი მიზნისათვის ისაველერი-სასიტყვისლო უნდა. ეს უკიდურესი ყოვლისა, ბრდა დაწიწყო პარლამენტის წყერთა მაგალითზე.

მესამე კითხვა — დაისადგურებს თუ არა ერთსულოვნება პარლამენტში? ერთსულოვნება, ალბათ ძნელი მისაღწევი იქნება, მაგრამ პარლამენტის წყერთა მოწადინება და ძალისხმევა აქით უნდა იყოს მიმართული, რომ ყოველთვის ეცადონ თანხმობის მიღწევას. ყოველ შემთხვევაში, ეს უნდა ტელემეყურებლობა იგრძნონ და დაინახონ. რაც მთავარია, საქვეყნის საკითხზე დადგენილებების მიღებისას პარლამენტის წყერთა მუდამ უნდა ასხვდეთ, რომ ჩვენი ქვეყანა ქართველთა გარდა, კიდევ 79 ერის წარბომდაღენილთა სახეობის-სამშობლოთა და ყოველი საკითხის გადაწყვეტის წინ პატივობას, აუცილებლად უნდა უსწრებდეს: ფიკორი მისწარა დაქვერება, დარბაისლური ბჭობა და არა ტელემეყურებლობა წინ მოჩვენებითი შეშარება, ყალბი მეტროლო სულისკვეთების წარმოჩენა, გვირილი და ამჩატებული ტინციკი.

მეოთხე კითხვაზე, რა უნდა იღონოს ახლადარჩეულმა პარლამენტმა, რომ საქართველოში მშვიდობამ დაისადგურდეს? — ჩემი პასუხი ასეთია: უპირველეს ყოვლისა, უნდა შეიკრიბოს პროცესიონალური არქია.

აუცილებელია ქვეყნის ეკონომიკისა და ფინანსური საკითხების მოგვერების გადაუღებელი დაწყება.

ქვეყანაში უნდა აღდგენილი იქნას ქემშარტი კანონიერება.

ზართი ვიღობის დროს ახლად არჩეულმა პარლამენტმა უნდა გვიჩვენოს მავალით სხვისი აზრის შეწყყარებლობისა და დარბაისლური მოთმინების უნარი. პარლამენტში კამათისას, ალბათ არც ინერტულობა ვარება და არც მეტრებეტი აქტიურობა. აუცილებლად, დაცული უნდა იყოს ქემშარტი ვითკის ნორმები. პარლამენტის წყერებმა ხალხის დეფაწნი უნდა გამოაუკლიონ ჭირთა თვლების შინაგანი მოწოდება. მათ უნდა ჰქონდეთ და ტელემეყურებულებას შთაუბრებელი საკითხებზე კომისიას ცხოველმყოფელი ხალისი, და ნიჭი შეჩამტკილებული გადაწყვეტილებების მიღებისა.

თავისუფლად ლორთს სველრიკ

ბავრიაში ვიღარ ვცემოდვარ, იქ მოკრიადე დაღუპულთა ცხედრები მოსვენებას არ მომცემენო, უთქვამს თურქე ერთ ფიზიკს. ცხადია, პატრიოსან, ნაშუბიან კაცს ეკუთვნის ეს სიტყვები. ნწორედ სტეფან აფხაზეთა მთიარეს შიშს მოხსენდვრთა ტუფებით დაცხრილული ვაჟკაცები — გურამ გელაგანი და ილია ცაგარელი, მთელ ჯარსს ახერხადრით უკვარდათ, ვანურჩეველად იშისა, რა ეროვნებისა იყო თავად.

ქართული არ უნდა დაიშრობოს ამ მიწაში, ქართველის გვამი უნდა დაიწვას, დასურველოს და წღვის ტადღებსა მისი კვალიც კი წაშალოსო, — იცებ აფხაზმა ბრძანა, ოღონდ არა ალანისის წინდევარმა და დასცემა, არამედ უკეთურმა, წწორედ ნაშუსზე ხელაღებულმა ვაწაკმა, რომელმაც ჭერ კიდევ შინა წელს აღმართა ხელი თავის თანამომბეზე, ასეც იქმოდნენ. პლათზე აგროვებდნენ დაღუპულთა გვამებს, ჭერ სახუდდაჭულად ასახიარებდნენ, ზერე კი ბენზინს ასხამდნენ და წვადნენ. რათა მოვადნოდა წღვის ტადღებისთვის გატანებისათ უტრფლი დაბოცელთა. გაჯარში მომბადარ ვაჟკაცს ტრაგედიაზე აფხაზ მომავალში ბევრი დანიერება და ითქმება. ბერე რაზე, ჭერაც დასურულს და ხაიდუმლოების მოცულება, ნათელი მოეუფრება, რამეთუ არა არს დაჯარული ამ ციხევერეთში, რაც არ გაუხადდეს, უბედალად აღნუხებდა ყოველივე, თითოეული დედალი თუ შტრახი. არ გაჩაჩრება მომაველ უმთავრესეველ არც ვერაგობა და მუთლობა წინაურთ შტრახისა, გაბრწვენებული სახეებით გავრის აღებას რომ უშლიცადენ ერთმანეთს, ანდა დაღუპულ გვარადეულებს ნიშნს რომ უფებდნენ თხილხისა თუ წუჯადიშ. დაბ, იყო ახეთი ხელმძღვანელობისა და წყადეცეულობის შემოხვედრის. ყველაფერს დაგჭქება თავისი სახელი. პირველედ ჯარისი ინტროპია ყოველივე: დალბასც და საშობილობისთ თავგანწირვისა და ერთგულებასა, მაგრამ დღეს... დღეს დიახ იარა, უშველია პრილობა, ვარის ტრაგედია რისმჭვია, და ალბათ დიდხანს არ წარბილებს სიხვის ამ არგაციონილი, არმშენდა ბარხა, რისობისა და ველურობისა, ამ წანსურთ

სოციალურებისა, რაც მშვიდობიანი მოსახლეობის შიშით იქნა ჩადენილი გაჯარში, ვართაფხა თუ ლიხელოქმე ვადასითეთითა და აფხა სენარატსტა მიერ. საქართველოს თავისი გრძელი, ხსნილიანი ისტორიის მანძილზე მრავალჯერ დასდგომია ძნელობისა, მრავალჯერ ჰქონია ტრაგეული ენია. გვერინა ხახინი და შამქორი და გვერინია გარნიისც და ხაზალეთიც; გვერინა ურთიერთშინებოვაც და დარბევებიც, მრავალჯერს ჩამოშდგარა გრძელი ღამე, შერვანურეების, თემურ-ლენგების თუ შა-ახანების ურდობის ანერთხელ აღუბრებია და მიწასთან გაუნწირებია ჩვენი მამული, საქრუხაროდ ჩვენი, და ყოველა მორალურ-ზნობრივი დაკნინებისა და დაცემის არც თუ ხანმოკლე პერიოდებსა. მაგრამ უმთამეს ვითარებაშიც, რიცა თითქოს სრულ წყადაღს ვიყავით ჩიორეუბნი. დალბასისა და ხელმოკლეობის ფრანკე ვაშონათება ხოლმე მშვედლისათვის თავდაღებულთა სახეები, არ იმედოდა რიცვი მოწამეთა. ბევრი მთვანის საბელი საშუალოდ არის დაკარგული საეკუნეთა ტვარში, მაგრამ

სამაგიეროდ, ამ უჩინარ ვწირთა საქმეები დაღებენ მჭერმეტყველურად მთ სულიერ სიმაღლისა და წიკეთილობაზე, მართლაც რომ უკალოდ არ ჩაუვლია წინაპართა მამაცობას, რადან დღესაც ბევრი ვწირს მავს საქართველოს. მათი უმეტეობის სახელო აფხაზ უცნობი დარჩება შთამომავლებისთვის, ვინაიდან იხინი, ვინც მამულშიაღმა ხათუთ სიყვარულს, შეფერბოს რომანტიული ვრწნობით, აბარებს თავის გულს — სახელებისთვის შორსუნელთა კატეგორიის არ ვაჩუფუნებთან, თუცა ხაზოგლოდ ქართველი წეს სახელის მოხვევის ენის; ავი ბრძანა რუსთველმა, სჯობს სახელობს მოხვეკე ყოველმა მოსახვეველსო. იხინი არც ზოგფითი მათი თანატოლით თუ უფროსი თაობის წარმომადგენელით სავარძლებისთვის, თხილი ადგილებისთვის „წებრძოლოთ“ რევი ჩამგვარან, დასჭირდა ხაშობილოს და წყარად ეწირებისან მან და შოლოდ მალდმა ღმერთს უფის მათი წმინდა, უმანო სულის ზარბევი. ამ უწინარ ქარისკაცებს ბტკეთი მამული, სტკეთი საქართველო — ყოველგვარი მალაფაროკანი ფრახებისა

დავანკე გადავიღო თავისი პირველი სურათი კინოფირმის მერსი თავისივე კრთად. უღრმად დასუფლებული ვაკეების სახე სავიწარად ომიდავდა, ხოლო სურათზე მწუხარების დროს კიდევ უფრო გამოიკვეთა მისთვის პიეტის რომანტიკული, ახალღებულ სული და გვიჭაბური ხუნძი.

მეორეხელა უცხოტრეშელები ჩრდილო კავკასიაშიც. ოდნურად ვართვითი ვუ ვინება მზინდლოური მწიფის პატრონი და იცხოვრების თუ ვინებთა ვუშინებმა აფრიკიდან. ეს რომ ძველი, წადივ ბერბია იმპერატორი მადონისა. დასავსე და იმპერატორ — ენექ ველი, წადივ ბერბი გახლავთ, რომელიც პერიოდულად ბოკევის გამწარცივლებს ვარქველი ციპატებზე. მართვებლია ამ სიძულველის, როგორც თქვა, კი ვეჯარბანი ხანტარია აქვს, მჯარამ ამ ზეგებისთვის ახლა იცხოვრების კვლევა-ძიების, მისი ძირის თუ ვინების მტრევა-კიტობის დრო ამ თუც. ახლა, აქვანად როგორც ვეველი და ერთხელ, ურქულო მტერი მადილია და უბრისპირდებულ და მას, მის ქაზხა და ქილას და სანძილუ უბრისპირდებულ, ვადწუხებთა, ვარქველიც ეშქვერებოდა. არ, მისი ატანა თუ შეუძლებელი. არ ეტევილი ამის მართვება, თუღლი უთანასპრო, წინასწარ ვაწიოთული ყუფილიყო ურქველიჯარი წინადადებობა, იტევი, როგორც შეუძლებელი აღწინადად მხივად ჭინჭარაძისთვის, თუი ძიძგურისთვის შეჯარებულად ვადამაივთია თუ მათი ხელმწიფე თუ ატანა ზეგარბისთა პატრონი მწიფელოურ ქალაქში, აკი ამიტომაც ტევიმჭრქვევ მონატრებული ბოლოდელი, შეუღლებილად ემბრატებულ მობავდურთი, ხანაწ არ დევერე ბოლანგანწმარბინი, უფრო სწორად, ერთიანად დატრბილული ტევიებით.

რუვალი, მარადილად, ურქვადი, სიყვარულიც მოხალედი შინაგანი, აღმანახინებელიც. ახლა ხანდახან და რომ ურქვადია ხული. ამ დღეთორ ვრბობას რომ ვატრებს თავის აზრს ხსია.

...და კვლავ მოვადგარი, სიშველია ჩუმი ნიშანი, რომ ვამარტული ვახსოვოდ ჩემია ხოლოდს, შორი ნაივლი შევებება შორის ლხინანს და ხანდარდელად, მეგობარო, შენ დაბრბი შიშოდელი. მუვადილითი დავიბო მხოლოდ მინახის ესაკდრისა, და ჩემს ნახებებს ვხოტბივითი ხენს ლოცავდი.

მე ვავიმარტვებ — მოწმევა მიწა ქართლში... და ვაგზავულებს ცაა მოწმევექ.

...სახლი დარჩენილ იდღუშას დიდის ქორტეუბის სიკვდილის ამავი ამცნეს თურქე ფრხოლიად. შევიხვება კილია. ვურბის რომ შევიხვებდი უყვარდა, ძუღლ უყოვინა ვურბის უტეურბის დიდისთვის, მჯარამ ნაუთილია და შეხილოდა როდელ კვებავდა მართკობილად მის გრბობას ვურბისხალი. თავად ვურბის თუცის პიოტევენა, რომელიც არ შეიძლებოდა არ გვევარბოდ თავისი საოცარი სიკეთისა და კეთილშობილების ვაშო. მერე შეიხვას, იღუშუბს სიკვდილად უშეპარბს თურქე ვამარტულ ტევი. ამის ურქე ვეარ ვაჭარქელ, ეს ურქეღერბია ურქე ვერ აიტანა დიდის ვაღლი.

მე ვავიმარტვებ — მოწმევა მიწა ქართლში... და ვაგზავულებს ცაა მოწმევექ. შევიდა საათი უფანდურთს ორბობილია. შევიდა საათი ბძობლის ტენი და ვახტეველი. ვარდებში აბორტეველი სიხილი მერხარ წინაპრითა, ვენტეტურად ვადწივრეული ვაუტეველი ნენსეხლავ, ვერ დაბრბია მზინდლოური ქალაქისა, ხადევ ყუველი გოჭი მიწისა, ყუველი ხუნჭი და ხე, ურქა თუ სახლი ენდელდ ძვირბისა და ახლავილია. ვერბის-ღვთს ვერ შევლუმა მწვენიერების თავარი ქმინისა, შემილქვისა. ამის წარმოდგენაც კი შეუძლებელია. დახაცხე ამის სიკვდილად ხარბის ამ დამცირების, შეურაცხეყფის ატანის. ახტრატულ ფეხს არ მოიკვნიად აქველად, ხანამ სული უღვთა. უფანდელად ტევიამდ ხარბილდებუ, რამეთუ ეს მართკობილად ვაგრი-ხთვის პირბოლი როდია. აქ, ამ შეინებში წასაჯარბულინი, ავტომათი ხელში იცავდი თბილისს, იცავდი სრულიად საქართველომ. მის შიღდინანბას, მის თავისხილდებს, მართვული კაცის დარხხებს და მეობას.

...ეგვირ შეუფარობით ვაცოცხებულდი მოქალაქედი, რკალი მოწმევედი ხეებს შედარედ აურიდენე ტევისა ტევისა. ხოლოდს დანახილ და სიკვდილის შენარქუბა შესიხების ტევიამაღლდამოღულითი, პასხილ კვლავ ვაინას სრულია: ...ჩადელ თუც თქვენი შეკდრისადა!

...საქართველოს ომიან, სირიად ვაიფილენ ახლა ამ ორბას. ესენი კი ყუველის ეს ვავივავიციონიერულით აქვს ვაყ ყუველის, ყუველი ქართვლის ამ სიკვციების მწიფეწელო-ბოქ — ამ რბოთიყოლ კითხვასაც მწიფს. მენთ სმარად.

ამ ახლავგარბებს კიწმის თუც უწიავთ ნაშედილი ომი, ავტომატების კიწმ თუ ტანკების ბღუდი. ვავგოზობაში უყვარბთ კიდევ ბძობლის სურბათების ყურბია. რადვად ის, რაც ბღუდოდა კინოფირმა ერთობ შორეული, აჩახი-სული, არარბილარია ჩანდ თბილის და მთი არ გებუდებდი. როგორ ვარქველიც გედენე პატარს პიეტის მართს, რომ ომის საზრუნელმა მათ შიზნოლოურ ქალაქება დატეველი-ბოდა თავი ოდებენ, რომ მათ მწვენიერ, მზით და სიკვდილითი სავსე ქალაქ-კურბიტში, კვებობის რიგებში რომ ქმინას აღტევიბული უტევიბული ტურბიტები — ნაშედილი სიხილბინდობა და უხილდებობა დატრბილდებოდა. არადა, ბედისწირის სახტიყო ვანჩინებელი, სწორად ამ წარმტაც კურბიტში უნდა ეტევიმ თურქე ბორბიტებს, სიკვდილის ცილს სწორად აქ უნდა მოეციდა მასიურად ქართვლებსა სიკვდილად, სწორად ქართვლებების, რადვად ქართვლებებისგან უნდა დავცავთი თუთო. რაც ქალაქი და მისი სიკვდილი, უთუოდ ქართვებია სინებია უნდა მომწამარყო აქ და არა მართკობ, მთელი აფხაზეციანი. აკი სახალდაუყოლად თუ შეზღუწავებული ვაღის დაბობრბის ვერაყოლი ვეგმა-მონასპირი, ხოლო ქართვლების პირძედი მოწმევე უნდა და

...ბრძედი იღუშუა ციკარბილი დადღუშა სახიკვდილოდ დატევილი. ვურბის იარბილდებუ-ბეული, ფეხზე მდგომი შეეგება სიკვდილის. ავტომატის ვერბთ დატრბილილი ხუნების ვავრბის დიდბანს ვეღერ უპატრონიად, მისი იმ ადამიანებს, რომელთანიც ვურბისა შეტეობისა, რომელიცდ მშებად მიიწინედა, არ მიანარეს მიწას მისი ცხედარი, ალბათ სინდისი ქვეწარას ვეღერ დატევილ მისე ყუველი აფხასი მტევიცები და იხვე თავად ესპანებს ეს კაცური საქმე. რას ვრბობთ, დივერტევილი ადამიანურბის ვაწმარცხე კი თურქე მის-საქვდილად ამხვია იმ ვადღიწიხის ფრწე, რაც მოხდა ვაგარბა.

და მართლაც, როცა ამდენი რბივლი გახვეოც იტევისა მართლ, ამდენი თურბით თუ ვამარტებულდი ვმირი ვევილია ორბის, მუშან, როცა ქვეყნის, ასე ვთქვათ მტორე ნაწილს — ყარბილბის, ავაწაკბინს ვაწა ვურჩინდა, ანდა ღამის ამის მითელი ვაწა ვურჩინდობს ავღლა-დიდობა, როგორც შეგოთია დღენდწინე, წასდევარბარტ ვავილინი. — ვავრბილდ არა მარტო სიბილენით, ოქროსი თუ ხე-ტევი თუ ვავრბილდ საკუთარი სხეულით და რით არ, ოდნურად ვაიქმავყოფდენი თავითანი ობივატელოური მოთხინდებუბანი, ზოგა კიდევ კუხო-სურბობის წასარცხენო სამრეკლოდან რეცხარბს ვაღბ, რეც თელოლოვას ამოფარბულით, იმ კუხოხობა, ყუველითვის მინეწარბობი იყო ერთიანი საქართველოსათვის საჭიროლი — ყოველი მოუთხინელი და აუტარბული ხეღვა ვანეცილობას, კიწმის ბიწორბება; ცინიხი და დაუხეგლობის ხანდრბი, მყარად რომ ვაუღვამს ფეხის საზოგადობის დიდ წინდულს. საქართველო არ უნდა იყოს შედლის, მტრბობის, პირდაპირ ანგარბმურბინის, პატევიმეყვარობის დასამყავყოფდებელი ასპარტეუ მავანთა და მავანთათვის. ქმარ ხატონბოტი ვეყო ღამის დღევანდ ქცეულია: ...ჩემოდელი ემ ამტრბობია... საქართველო ყველაფერ ამანე მალადა დავს. დროა, ყველაფერის თავისი სახელი დიერქვას — ღალატხაც და ერთგულებასაც. — საქართველო უპირტილენ ყუველისა — ამისკენ მოვყვრბდის ამდენი უმარკო სიხილი, დადვილი მამულიის საკურობივლენ, ხოლო თავისფრ-დებისთვის სიკვდილი, პოეტის თქმის არ იყოს, მხოლოდ ღლითა ხედობია.

მთავრები, რაც გვეხებოდა, ეს არის განთავისუფლება ცხოვრების იმ მარწუხებისაგან, ყოველი მხრიდან რომ ვეკავრო ჩემდელი და, მიუხედავად ყოველი რევოლუციური ცვლილებისა, რომელიც ახლა მიმდინარებს, ისეთი შეგრძნება მრჩება, რომ ცხოვრების წესი კიდევ უფრო იზრდება. სურვილი თავისუფალი ნებულში იწივით ვადადგმისა რჩება, მაგრამ იმისათვის, რომ დაგროვილი თავისთავალობა გამოიხატოს და პრობლემები აღმოჩნდეს, საჭიროა საზოგადოებასა და ისტორიაში ორიენტირების უნარი, საზოგადოებასა და ისტორიაში ამ ორიენტაციის ელემენტებს წარმოადგენს ფილოსოფია.

სამწუხარო ის არის, პრინციპში, ჩვენ უუნარონი აღმოჩნდით. შევინაშნეთ და დავინახეთ სავანო ის ობიექტური მიმართება, სინამდვილეში რომ არსებობს. იქ, სადაც ვანუფიკარებელია მოქალაქეობრივი შემცენება, სადაც საზოგადოებასა და ისტორიაში ორიენტირების განუფიქრებელი უნარი უკავება თანამედროვე რთულ სამყაროს, სწორედ იქ უნდა არსებობდეს ელემენტარული ფილოსოფიური მუშაობის აუცილებლობა, ფილოსოფიური აპარატი: ორიენტირების იმ ელემენტარული უნარისა და ჩვევის აუცილებლობა, რაც ზოგადად გემზარებათა ზოგჯერ ახსტრაციის ერთობლიობის წარმოადგენს და რომელიც ძლიერია სწორედ თავისი განუხედავლობით, რამდენადაც იგი ექვემდებარება არა კონკრეტულ ფაქტებს, არამედ ჩვენს სულებზე, იმაზე, თუ როგორ არიან ავებულნი ჩვენი სულები.

ფაქტი შესაძლოა სხვადასხვა იყოს — დღეს ერთი, ხვალ სხვა. ის, რაც მათ ამომეღებს, სულია. — აი, მისი სტრუქტურა და წესობა აივება გარკვეული განიხილვით. უძირკვლევად ეს კანონზღვანია თავად ის, თუ როგორ შეუძლია სულს ჩაეროის საწყობი, ან კანონებს ვერავინ გაეცევა.

ჩვენი ნამდვილი მოთხოვნილების საგანი სურია კი არ არის, არამედ მოქალაქეობრივი ცნობიერება. ჩვენი მოთხოვნილებაა, რომ ამუშავდეს ჩვენივე უნარი განმარტოების ყოველდღიური ყოფითი საჭიროებისაგან; ამუშავდეს ის უნარი, რომ საკუთარ თავს შორიდან შეეხედოთ და დავინახოთ, რა ხდება ჩვენს სულში, რადგანაშობი ჩვენივე საკუთარი სულიდან როგორ ამოიზრდება შესწის თავსა და ვარს მოხვეული სიმამრენე.

აი, ეს არის ფილოსოფიური მუშაობა. ეს არის ის მოთხოვნილება, რომ დავამუშავოთ სული სოციალური აზროვნების კულურების, ადამიანის პირადი ღირსება. ადამიანის პირადი ღირსების წარდა კი შესაძლებელია მხოლოდ ისტორიული განვითარებების სულიდან, ანუ ამ ქმედებათა ერთობლიობაში, რომელიც შენით ჩაიხედო, რომელზედაც შენ ავებ პასუხს და რომელთანაც შენ საკუთარი თავი შეიხედო. ჩვენ ხომ არ ვგავა-ტონია არავითარი შანსი საკუთარი თავის დამოცნობისა, არავითარი შანსი სამინდ, რომ

ჩვენ გვაქვს შრომა,

რომელთა შესახებაც არაფერი ვიცი

საბჭოთა ლმყნა. 1988 წელი

მერაბ ვამარდაშვილი

განგავითაროთ საკუთარი ცნობიერება, რადგან ჩვენ ვიღაცის საჩრეთს ვართ, რადგან არ არსებობს ისტორიული დამოუკიდებლობის ველი.

ჩვენ ვცდილობთ აღვზარდოთ შრომით, მაგრამ შეუძლებელია მიჩენილი შრომით აღვზარდო. ჩვენ ვცდილობთ აღვზარდოთ წიგნებით, მაგრამ წიგნებითაც არ შეიძლება აღვზარდა ერთი უმთავრესი მწიგნის გამო: ვერადრის ვაგონებთ საკუთარს ისეთს, რომელსაც შეუძლებელია შევთანადოთ ის, რაც წიგნებით ან შრომით ვაგვიყ. აქ არ არსებობს საკუთარი იდეა და თუ ის არ არსებობს, მაშ შრომასაც ანა აქვს აზრი, რამდენადაც ის ვერ შეუტოლდება შესწის იდეა. შენ კი არაფერზე ავებ პასუხს, შენიდან არავითარ არ იზრდება, ეს კი იმით, რომ არაფერი გაქვს შესაგონარი.

შეხვევება, რომ უმარტებელი გზით შემოვიტანე აზროვნების განმარტება.

აზროვნება ეს არის რაღაც, რაც მოიცეხა სიამისოდ, რომ გაიგნსნოთ. ვერ კიდევ ანტყურებაში პლატონისა და სირაქურის ტრანის — დიონისეს შორის მიმოწერაში თამაშდება ერთი სინტეზის სერეს. პლატონი მას ერთ უცნაურ ფერას წერს: „შენ აზროვნებ (დიონისეს წერდა წიგნებს, ავებდა განმარტებას და პოლიტიკურ კონცეციებს) მხოლოდ იმისათვის, რომ ან საკუთარი თავი წარმოიჩინო, ან რამე კომპლიმენტი მოიცილო და არა იმისთვის, რომ გაიგნსნო“.

სინტეზის ფრაზა, პირდაპირ განაცხადი ვიგრძენილი აზროვნება არის რაღაც, რომელშიც არ შეიძლება აზროვნების წინაწინააღმდეგარო.

ჩვეულებრივად თანამედროვე ფსიქოლოგიური თეორიების ენაზე ამბობენ: „ხელოვნებაში მუშაობა ან აზროვნება მხოლოდ სუბლიმიაცია ეს ნიშნავს, რომ თუ რომელიმე დამაინს აქვს ძლიერი გრძნობები ან გაბრია ანარსულუხსოვნების კომპლექსი, ისინი წინ უსწრებენ აზროვნების აქტს. ის თითქოს იმისათვის აზროვნებს, რომ გათავისუფლდეს ამ კომპლექსიდან, გადატანოს თავისი ვნებები და გრძნობები უფრო „სულიერულ“ სიტუაციაში, ტერმინებში: ამ შემთხვევაში აზროვნება არის მხოლოდ აღმოფხვრის საშუალება ან არაი, რომელშიც აზროვნებად წინასწარმოცემული არტებში უსულიეროდ თავისთვის ვაკეთობლობილედული სუბლიმიაციის ფორმას და ყველაზე მეტი ჩაივლის აზროვნების ინიტაციის სახით.

პირველად (ნამდვილი) აზროვნებას კი წარმოადგენს ის, რაზედაც პლატონი ვამუშავებდა: აზროვნება, როგორც საკუთარი თავის მოგონება. შენით უკვე არსებული ვნებებისა და სურტილებების გაუანალიზებელი მდგომარეობის არკუმენტებზე და ტერმინებზე ან უნდა ეტყოს, არამედ მოგონება, კი, ამასთანავე, განმარტოებელი რეულექტივის სრული აქტი საკუთარი თავის მიმართ. შენი მდგომარეობა, რომელიც სრულად გფლობს, მიიყვანო გარკვეულობაზე

და უპასუხო შეითხება: რას ვგრძნობ სინამდვილეში, რატომ მწაუხრებს ეს მე, რატომ მივიყარე მე ეს და მძულს ის, რისთვის მჭირდება ეს?

მაკალითად, ადამიანი ხვამს ახეთ შეითხება: შეშობილი კი დადგები, ყოველი შედეგების ნიჭი, ბულიფიცილობა, კოლიდაც წარსება, გონიერება? ამით მას სურს შეხებით არჩევნობა, ანუ თავად გათვითვება არჩი არ შედეგების ხასიათის შესახებ, მონისინონ სინამდვილეგო არაუმეტრები და განახორციელოს განაზრების რაღაც ჯეტი, რომლის საშუალებითაც შეშდეგობში იგი, როგორც გონიერი არსება, მოქცევა ამგვარად ან იმგვარად, სინამდვილეში ამ მოქალაქის ის შეითხება ვი არ უნდა დამხვება (ღრსია თუ არა ბედობა მისი სწიშნის), არამედ თავად ვინ არის იგი იწინა, რომელიც ჰბირდება ბელადისად რწმენა. აი რა ადვანსზე მწიგნობრობი სიტყვი — საკუთარი თავზე რეფლექსია, ანუ რას ნიშნავს ის, რომ საკუთარი ყუფიერება მიყვანო სრულად ვარკვეულობამდე ფილოსოფია ის იარაღი, რომლის საშუალებითაც შევცდილობს ეს ვარკვევით. მთელი სარბისი კი ის არის, რომ ჰკითხოს და უპასუხო საკუთარი თავს: რატომ მჭირდება ბელადი? ამ კითხვაზე პასუხისას შედეგობა ძალზე ბებრე რაზი ვაგოა და ვაგოა არა ბელადის შესახებ, არამედ საკუთარი თავის შესახებ, როგორც ბარ თავად შენ, როგორია საზოგადოება და რა შეგიძლია და რა უნდა ვაკეთო.

ფილოსოფია არის საშუალება, რომ ჩაღრმავდე ამაში, მე ასე ვიტყვი: ის ადამიანები, რომლებიც ასე არჩვენებენ, ანუ ფაქტურად არ არჩვენებენ, ახდენენ აზრის ცნობილ იმისტიკურ ხილვადობას თავისი თავისა და სტეგისათვის. ისინი ემყოფილებიან ამით, თლთან რა, რომ ქვიან მხოვადეობობრივი მოსკოლაური არჩვენების აქტებს. მინდა მოვახსენხო შეშდეგობ: ასეთები, როგორცც ვართ, ვერ მოვთავსებდებით თანამედროვე სამყაროში. ჭრე ამბობ, რომ ვეღუარების ადვილი თანამედროვე სამყაროში არ მოიძინება, მერცხე იმ ამბობ, რომ ამ ასეთებმა, რომლებიც საკუთარი სუფილი დეგვავს აჩრდილოა დარწმუნად ვორგალი, შესაძლოა სამყარო ავადგეთი. ჩვენ ძალზე ხაზონი ვართ სამყაროსთვის. თავი უნდა ვაწებოთ ვეღურობას და ზრდა დავიწყოთ. ზრდისათვის კი არსებობს განსაზღვრული დრო, რომელიც შეიძლება დეკავრტოთ. როგორც უნდადეს დროში ამბობდენ, ერთადერთი დრო ზრდისათვის სიმბოლეთი. შეშდეგო უყვე ამისათვის ძალბეი ადამიანებმა.

მე ქაივდ დეჟამბებ შეშდეგა: ჩვენიონს — ვეღურობათვის ყველაფერი თითქოსდა სინაზრობა თანაშობი. რთუ ვანსებდებოდა სინაზრობა სინამდვილისგან, ესაღვ ცნობიერებისაგან? ერთადერთი რაობა — სინაზრობის რეალბობა განსაზღვრული მითითება აქვს რეალბობასა, რეალბობა მითითებს რაღაც უმისტიკური და დამწყობია. მიხვან ყველაფერი შეიძლება გამოვრწო. სინაზრობი კი

არის ამსოლტურად თავისუფალი თვითნებობის უნარი.

ჩვენი ზღვილუფანი, თუ იმის მიხედვით ვიმჩქებოთ, როგორ მართავდნენ დიდმეფე, მთელი ამ ხნის მანძილზე იმყოფებოდნენ ძალიან მდგომარეობაში, იმდრო, რომ მათ ცნობიერებას უწყველად ახასიათებს სინაზრობის ნიშანი, კონკრეტულად: რეალბობის სრული პლასტიკურობა და დამოკიდებულება — გნებავთ რეფლექსიური სინაზრობა, ანდა საზოგადოების ვარდამენისა და ბუნების დაუფლები — სინაზრობის ნიშანი.

ამ შეშდეგობაში არაფერია — არც ადამიანი, არც ბუნებას არ ვაჩინა თავისი საკუთარი, ქიყო, მდგრადი ბუნება ჩანაფიქრის მიმართ. შესაბამისად, თუ ჩანაფიქრი ვერ ხდება რეალბობის კრისტალურ მონახაზებს და ამინვე მხოლოდ პლასტიკურ წიაღს, მაშინ ეს სინაზრობა ჩვენ ვხედავთ სინაზრებს, რომლებშიც ვთავიუფლებიან, ესდებიან მოშველებიან არჩების და პრეფიქტების რაღაც ბორკვეში, სადაც არ არსებობს ყველაზე უმთავრესი — დეჟარგულია უნარი დავინახოთ — დამოკიდებულებას საცნებს შორის ისე, როგორც სინამდვილეში. ასეთ შემთხვევებში ვამბობ: ცვრებისა და ტრანსნების ვერსა და იმავე სინაზრებს ბედავენ. ამას შე ვამბობ ამ მალბისათვის, რომლებიც აქვენ გვეჩანან და ცდობლებენ ვამოკიდებობას, რაღაცეს ვაგებებს, მაგრამ სხვის სინაზრობი იღვიძებენ და არა საკუთარნი, იღვიძებენ სხვის ბოღებაში, სადაც ვერ ითვი ვერც დანაწყისისა და ვერც დახასრულს.

და აზრის მთელი საზოგადოებობრივი ხივრეც ხავება სხვისი ბოღვის ჩამანატბებით, რომელიცა შორის თითქოს ვიღვიძებენ აზროვნებისათვის, მაგრამ ვხვდებით მანქანათმშენებელთა უჭებში, რომელშიც შეუძლებელია ვერსულებს აზროვნების აქტი. ვარად ამისა, რომ იარჩევრო — ანუ მოიგონო, აზრი წარმოიადგენს, აგრეთვე, იმის უნარს, რომ ვარა ვამოიავისუფლო არსებობა სიტყვიერი თუ ენობრივი კავშირებიდან, რომლებიც თუ სხვის ზოდაც ვეძიბს. აზრი ეს არის საკუთარი თავის თვითვანაწყვეტება უყვე არსებული მანქანებისა, უყვე ვაგალოდეს აზრების იმ ბიდეგობისაგან, რომლებიცდე ჩვენი არჩება სრულად მითქვანან. ე. ი. რომ შევანგინო და მოვიყვანოთ საკუთარი ყუფიერების სურათები სრულ რეფლექსიამდე, რ ჩვენ ძალბეიან მხოლოდ არსებული კვირებისა და იმედობით აზრებისგან საკუთარი თავის განკერძობებით, ვამართკობებით. ჩვენ უნდა ვეძებდეთ ჩვენს საკუთარ აზრს, საკუთარ აქტს და არა სხვისი ბოღვის აქტებს.

ჩემი აზრი ამგვარი იყო: ჩვენ ვარჯ ვანს ვეგვისა რაღაც ვინაშეცნობილ ცნობიერებაში, რომელიც მითანამდროული იყო იდეალების წიაღში, მოცილებული ვერბოლბიკენ ჩვენი პიროვნულობა ამ დროს იმყოფებოდა ძალზე ხაზვი ინტელექტუალურ ურბინობაში. — სანუ ქვი კის ვაღვადი, რომ ვერანის ვიანაზრობლები, თავად ვარ დამანაშენი — ყველაფერი თავად ვაკეთებთ. შესაბა-

ნისად, საქმე გვაქვს არა უბრალოდ რაიმე ნიმიე კონკრეტულ უბედურებასა და არამედლებასა. დღეს ერთი სინამდვილე და საზონებობა იწვევს ჩვენს მაგნებარე რისხვას, ხვად მერცხე. უკვდა იმინი ერთი საერთო წყაროდან ამოზრდებიან, სახლდობარ, ჩვენვედ საკუთარი თავიდან, რაღაც ჩვენ კი ჩავუღრმავდით საკუთარ თავს, არც ვამოცივალეთ. პირველი ვეღაფერი კრისტალბობა ჩვენი სულის ითქვილბისაგან, იმისგან, რაც სინამდვილეში ჩვენიცა.

თუ შევავლია შეგვიადერთ ისეთ ცვტვრებას, რომელშიც საკუთარი თავიც ვეღარ ვცნობთ, სადაც ვაგუბნობა საშუალებებით მოცილობეთ ურწუნულობისათვის მარჩენალ ფორმებს, მამ ღრსინ ვეღლივგართ ასეთი არჩებობისა და ცოდაც ჩავიღვის დამუკება. სანვის შინაგან ბუნებაზე უნდა ვლბაპარკობდეთ და არა შეცდომებზე თუ საწყისებს არ ჩავეძებოთ, იგივე შეცდომების ვანგებობის რისხვ ვერ ვიცილებთ. თუმცა კი შევცდომებს ახალ სახელებს დავარკმევთ. საკუთარი ამგვარი დაღბს: ჩვენ უნდა შევცდეთ ამის სწავლა მამნაც; ჩვენ ფილოსოფიას ვივარდებდებით. ყველაფერი ის, რაზედც ვივთარავებ, შესაძლოა არსებობდა იმ ერთი მოშუშის ვამო, რომლის ძალბეივც არსებობს ფილოსოფია, როგორც ამას ვარკვევის საშუალება.

ადამიანს ბუნება არ შობს ის იხადება. ეს არის არსება, რომელიც მონის სინამდვილე ბუნებას არ შეშოვულებდა მისი მითხვინდობების რეალბობის არავითარი შეკანაშობი. ბუნების მისთვის ამგვარი ირგავნობი არ მოუცია. (პოეტებიც კი ამბობენ, რომ ადამიანს არა აქვს ისეთი ბრქველები, როგორც ღმობს, ანუ მისი ძეგირი სხეული, როგორც ვეუხვს და ა. შ.) საქმე ამ ღამაშლბანა რაღაცეების არ არის; რაც ადამიანს აქვია, საქმე ისაა, რომ ადამიანს არ არის ბუნებით შობილი, აგი იხადებ ამ ძალზე ჭკბიერ შექნაშობის საშუალებები, რომლებიც თავად ადამიანის ძალიანმეცხვობის, სახელდობარ კი, კულტურისა და ისტორიის მექანიზმებია. როცა ვერ ვახსოვრობო ჩვენს აზრებებს უნარზე, ვამბობ იმისა, რომ აზრს ვაჩინა „კუნდობა“, ღმუნე „კუნდობი“ კი შესაძლებლობა ვავადობინებოთ. ეს ზღბა მხოლოდ მამნს, რომელსაც ვამოღობარ ისტორიული არჩებობისა და საპსულისმეცხვებელი არჩენაზე.

შესაბამისად, ამ აზრით, ადამიანს აქვს იტორიან — ისტორიის. ისტორიის არის დამანაშორი ცხოვრების ირგავნი, რომლის საშუალებითაც ადამიანს ცხოვრების რეალბობა ახდენს. ის იმდგვა „ღმუნე“ სინაზრობ, რომ ადამიანს ვამოცნობილებს, ანუ შეეძლებს ისტორიული არჩებობაში. ჩვენ მამ ისტორიამდელი სამყაროში ვცხოვრობთ. ის, რომ უჭირბობ, დადავობით, მხოლოდ ჩრდილად არჩება. — რა როგორც მოქცე ამბობს, ბრუნავს ჩრდილოთა სახალბე.

თუ ადამიანი არ იშვება, არამედ იხადება, მამ ცხოვრებაში ყუფილების მონაწილეობა რაღაც ელემენტო, რაღაც ძალა, რომელიც ტკობის ელემენტს არ წარმოადგენს

— არც საკანს ჩვენი სურვილების დაქმნა-სყოფილება და არც ბოლოდღობრივი საზოგადოებრივი თუ სპორტული დაჯგუფებების იარაღს. არსებობს ნიცოცხლის ისეთი ელემენტი, რომელიც უკავშირდება ავსტრია (დასარტყელის) და არაფერსაც ვერ დაჯავყვანთ ჩვენი ხუნებრივი სურვილითა და მოთხოვნებით ჩაიშვ ხუნებრავ საგანზე.

ჩვენ ისეთ მდგომარებაში ვიმყოფებით, რომ გვაქვს უფრო, რომელითა შესახებაც არაფერია ვიცით. რას უნდა უკავშირდებოდეს ფილოსოფია? ფილოსოფია უკრძალავთ იმას უკავშირდება, რაც საკუთრად ჩვენში არსდება, მაგრამ რაც არასოდეს არა აქვს ჩვენსავე გვარ-ტომს. დაახლოებით ასე: იმადღება მზინი იმისა ჭეუჭული, სინამდვილეში კი გედი, რომელსაც შეუძლია იმ, რასაც ვერაზღვის შესსტვის იხი. საქვე ის გაბლავთ, რომ აღამინი პარალელული ქმნილება. უკრავდი ჩვენგანი იმავე სიტუაციაშია, რომელშიც ჩვენივე მსავსენი იხადებიან, მაგრამ შეიარაღებულია ისეთი ორგანიზაციით, რომელიც რადიკალურად ანსხვავდება მას სხვებისაგან. აღამინი ის არსებაა, რომელსაც შეეძლება უნარი არა განაგრძოს ის, რაც მანამდე კეთდებოდა. არა განაგრძოს უსაზრულო. აღამინი შეისწავს უნარი „ამოადლოს“ თავიანთი ამ სიტუაციადან, შეხედოს საკუთარ თავს შორიდან. ეს კი ნიშნავს, რომ შეწყვიტოს ისეთად ყოფნა, როგორიც იგი აქამდე ყოფ. რეალობა, სიცოცხლე, როგორც ის სინამდვილეშია, აღამინური თავისუფლების გამომავლებზეა და თანაც მხოლოდ იქ, სადაც მდგომარეობა შეცვლილია.

შე ასე ვიტყვოდ: სიცოცხლეში არის რაღაც, რადაცნარი ძალა, ზუნებისაგან განსხვავებული. ჩვენ ზუნებით არა ვართ შობილნი — ეს ძალა ხელახლა ქმნის თავის თავს, მაგრამ მხოლოდ ჩვენს შიერ შეცვლილ მდგომარეობაში. ეს უნარია, რომ უარი უთხრას საკუთარ თავს, ისეთს, როგორიც ხარ — ცნობილი და ნაცნობი, შეწყვეტო საკუთარი თავის წინასწარი პროცედურება. ფილოსოფია უკავშირდება სულში ამ უნარის ციფლიზაციას. ანუ აზრებების აქტს. ეს ნიშნავს, რომ სიტუაციად არის დროში ძალისხმევა, აღამინური არსების ძალისხმევა, რომელიც მდგომარეობის იმში, რომ საკუთარ თავს მიეწვევოს ქაოსიდან ისტორიულ წერტილში ცოცხლად ამოვალაში ძალისხმევა დროში. ვამბობთ, მაგრამ ჩვენ მოვანერხეთ სწორედ დროში ჩაკედდნის ის, რამაც თითქმის ამოგავლო დროში. როგორც საღვთო-მედიონი ამბობდა, ქმლავი გლუბოვით ისტორიაში შეწყვეტა დინება, კიდევ იმბრუნე, რომ ისტორია თავისით არ წივდებოდა. იგი ხელახლა აქმნიდა და ეკანებში წივდს მთავრე განხორციელებული აქტებით შემოქმედს მრავალ ისტორიულ წერტილში. ამავე კი, როცა ჩვენ მოგვინდა ისტორიაში ცხოვრება, უკვე საქვე გვაქვს ისტორიული არჩევანის რაღაც შეუცვლად კავშირთან იმ შედეგებით, რომლებიც თავადვე განვამარცხდებით გარკვეული დროის წინ.

ის დღე მათი ცხოვრების არც ერთ დღეს არ გავდა. სხვაგვარად იყო, უჩვეულოდ ტკივილიანი და რაღაც უსაზღვროდ ბედნიერი.

გამზავრების წინ დღელავდნენ, ბორჯავდნენ, ნერვიულადდნენ. თითქმის ვადაამწყვეტი შეტევებისათვის ემზადებოდნენ;

თუმცა, თვითმფინოვანს, რომელითაც ისინი გაფრინდნენ, არ მიჰქონდა იარაღი, არც ტყვია-წამალი, არც მეომრები მიჰყავდა.

იმ საგანებზე ეკიპაჟის წევრებს მხოლოდ მალამო მიჰქონდათ, სულის დასამებლად, გაბნარული გულის გასამრთველად. მეგობართა ვასამხნეებლად.

იქ, აფხაზეთის ქართულ მიწაზე, საკუთარი მიწა-წყლის დასაცავად თავგანწირულ რაინდებს, სწორედ რომ მალამოსებით მოგვეცადა მათივე მეგობრები. აქ დარჩენილებმა კი, თეთრი შუტის გრძნობთა გაეცილეს და თავიანთი გულის სითბო გაატანეს ჩვენი კულტურის რჩეულ დესპანებს: ვალერი ასათიანს, ვუარამ ფანჯიკიძეს, რამაზ ჩხიკვაძეს, კახი კავსაძეს, ჯემალ ლალიანიძეს, თათული დოლიძეს, უანრი ლოლაშვილს, გურამ საღარაძეს, სოსო ლაიძეს, ავთანდილ ვასილიაშვილს, ჯემალ სეფიაშვილს, მედეა ძიძგაძეს, ეკა მამალაძეს, ყოველ მათგანს, ვინც ამ ვაჭარების უამს უყოყმანოდ გადაწყვიტა, ოდნავი შეება მინც მიეტანა ჩვენს თანამომქეთათვის. ომი აფხაზეთში. იღვრება სისხლი. იწვის და იფარფლებდა წლიბობი ნაშრომ-ნაამაგარი. ასეთ დროს, ერთი შეხედვით, თითქო მწელია, იფიქრო აღამინის სულიერ საზრდოზე, იფიქრო თეატრზე, სიმღერაზე, მუსიკაზე... მაგრამ ნუ იტყვი, ეს მხოლოდ ერთი შეხედვით ხდება.

თვითმფინოვანის კიბებიდან გადმოსულებს წუთით ისიც კი დააიწყებდათ, რომ სწორედ იმ მიწაზე ედგათ ფეხი, საიდანაც სულ რამდენიმე ხნის წინ ჩვენივე მკერდიდან მოგლეჯილი და ქართულ მიწის დაჭრით გადღაბებული, ჩვენივე სისხლისა და ჯილგის აბო-ბო დაჭრილი და დაღუპული ქართველი ვეჟაკი გაუყუყუეს ზგას... მასპინძლები მინც მასპინძლობდნენ. მოვიდნენ, რომ გულში იყევართ მათივე კირის გასაზარებლად ჩამოსული მეგობრები. იქ იყევრე გავრდილები, მწერლები, მსახიობები, ქალაქის მესვეურები. შეხვედრა ამაღლებული და სეველი იყო.

შემდეგ კი ჩვენს მსახიობებსა და ტექნიკურ პერსონალს თავად მოუხდათ მკვდარი თეატრის სცენის გაოცებლება... და პირადღ სასვე აფხაზეთის ქართულ თეატრში ფარდა აიხადა.

დამთავრდა საღამო, რომელსაც უფიადეს სიხარულითან ერთად გულწრფელი ცრემლი და სევდა გამოჰყავ.

სიხარული ავიზობრისკენ მომადლებს ზხად შენველოების ქართულ ოჯახში მოუხდათ შეჩერება. საწვლდახლოდ გავიშალა სუფრა. მასპინძლებს ყველაფერი ჰქონდათ, გარდა პურისა. გაერთიანდა სტუმარ-მასპინძლის პურ-მარილი და ფეხზე მდგომებმა შესცეს საჭარბოვალს მთლიანობის სადღეგრძელო...

გულანთებულებმა და გულდამამძიმებულებმა გვიან ღამით დატრეკეს ჩაკუნაბეტებული ქალაქი, თბილისში ჩამოსულებმა კიდევ ერთი სამწუხარო ამბავი შეიტყვეს. იმავე ღამით, სამ საათზე მტკარ თავს დასხიდა „ივანელითა“ ბანკსა და კიდევ ორი ქართველი მეომრის სიცოცხლე შეწყვეტილა.

ვიცით, რაზე ფიქრობდნენ სიყვდილის წინ ის ვეჟაკები, ენებ იმ შეხვედრაზე, რომელიც სულ რამდენიმე საათით ადრე შედგა და ყოველ მათგანს გული გაუთბო. ან კიდევ იმაზე, რომ იქ სხვები დარჩნენ, რომლებიც არ შეარჩენენ მტრებს მათი ძმების სისხლს, არ დაუთმობენ ქართველი მიწის ერთ მტკაველსაც კი, თუნდაც ახალი მსხვერპლი დასჭირდეთ.

და მაშინ კი, სამარადეამოდ აიხდებოდა ფარდა მშვიდობიანი აფხაზეთის ქართულ თეატრში.

ნუჟა უკრაინოვი

მსხვილები აიხსნ მსხვილებთან

XALOSARI

კაცმა საკეტი გადაატრიალა და ბნელ დერეფანს გაუყვავა. იატაკი ყოველ ნაბიჯზე ჭრიალებდა. სამიწების კაბრი გამოალო, ფანჯარასთან

ფარდა გადასწია და მინას შუბლით მიეყრდნო. ქურის განათება მთვარის შუქით ედინა ელექტრობობის გარეშე. ორიკოებიდან სიცოცხე იპარებოდა. შემობრუნდა. მოიარდაბირე კედელზე ფარდის ჩრდილი ირნეოდა. კაცმა საყვლო გაისწორა და ბავშვის საწოლთან მივიდა. ბავშვს საბანი თავზე წაეხურა, ბალიშზე მხოლოდ ერთი მუკა თვის ბოლოები ჩანდა. ხელოსული გადაუსვა.

მამაღვნი ანან

მანანაჲ კომახიკი

— შენა ხარ? — თვალები მოიფშვინტა ქალმა საწოლში.
— მე ვარ, — უპასუხა კაცმა.
— შეშინდა. — თქვა ქალმა და ისევ ჩაფიქვნიდა.
— რისი შეგეშინდა?
— არ ვიცი.
კაცი საწოლზე ჩამოჯდა და ფანჯარას მიანერდა. მინებზე ცრემლებით ჩამოვარდებულ წვეთის წვეთები ბზინავდა.

— დაიქვი, — უთხრა ქალმა, — გაიხადე და დაწვი. — ლოგინიდან წამოიწია და კაცს მხარზე შეეხო. — უჰ, სველი ხარ, გაიხადე-მეთო.
— არის სამხარეულოში რამე? — იკითხა კაცმა და ლიგეტი შეიხსნა.
— არაფერი, — უპასუხა ქალმა, — რამდენიმე კარტოფილია, თუ გინდა, ორი ცალი მიიხარშე... კარგი, ავღებები და მე მოგაგზავნე.
— დაიძინე, — თქვა კაცმა და წამოდგა. — დაიძინე.

სამხარეულოში გავიდა. იატაკი ისევ აჭრიალდა. ასანთი გავრა, სანთელი მაგიდაზე ჩამოვარდა და ასანთი, ოთახს სინათლე მოეფინა და სიბნელეზე მელნისფერი ფანჯრების მიღმა გადაინაცვლა, ქურა ანათო და ჩაიდან შენდო. მერე პალტო გაიხადო, ქურისა და გამბეულ თოკზე რომ გადაეკიდა. მაჯები მოისრისა და ხელის-გულზედა ალს შეუშვირა. გასწვრივ შიშინებდა. მთელ კუთხეზე იქცემებდა ცისფერი ალის ანარეკლი და თოკზე ჩამოკრწილებული პალტოს ჩრდილი ოღნავ ირნეოდა. ასე შეიძლება დამე ხელში შემოვადნენს — ღამე თავისი ხანაზედ უფრო ფანჯრებითა და ცხელი ჩაით, ანდაც ყველაფერი, რასაც სიმყუდროვე მტვერივით დასდებია.

კარის კრიოლზე კაცმა დერეფანს გახვდა; მაგრამ კრიოლი მანძივე შეწყდა და კაცი ქურისკენ შებრუნდა. კარი ახლა კრიოლით დაიხურა. სანთელი მაგიდის კიდესთან გადავდა. სინათლე თითქოს აიღოდა. ჩრდილები გადახარა და დერეფანში გადაიღვარა. კარს იქით ჭერ იატაკმა გაი-

ჭრიალა და მერე ნამძინარევი თვალები, დოჩიან ფლოსტებში წყითფილი ფხიზელი გამოჩნდა.

— შენა ხარ? — თქვა კაცმა. ბავშვი მაგიდასთან მიფლატუნდა, თვალზე დაიდშვინტა და სანთელს მიაშტერდა. — რატომ ადექი, — უთხრა კაცმა. ბავშვმა სანთლის რბილ ჩამონადღვნოს თითი დააკვირა და გაეჭლოტა. გაპრიალბულ ცხვირზე შუქი უზნინავდა. თვალები თოი ნანერეწკალივით წერტილი ენთო. ჩამონადღვნოს აბრტყელებდა და ტუჩებზე იყვინტა. კაცი ფანჯრის მხარეს სკამს გადასწვდა და მაგიდასთან მიანოხია. — დაექი, — უთხრა ბავშვს. გლოგნა მაგიდის კიდეს ჩამოეპორწიალა და სკამზე შემოჯდა. — არა გვიკავა? — ჰკითხა კაცმა და წაუყვინტებულ მუხლებზე ღამის პერანგბა ბოლოები გადაადგარა. — არა გცივა-მეთე?

— ცოტა, — უპასუხა ბავშვმა და პერანგის ბოლოები მუხლებქვეშ ამოიმძია.

კაცი ჩამოჯდა. მაგიდიდან ნამცეკები გადახვეტა და ჩამოეყრდნო. გავიდა. ისევ ტუჩებს იყვინტდა და სანთელს თვალს არ აშორებდა, როგორც მეთვებზე არ აშორებს თვალს ტიკტიკას.

— დედა სადაა? — იკითხა ბავშვმა.
— ძინავს, — უპასუხა კაცმა, — თავის ლოგინში. თუ გინდა, ჩემთან დაქვი.

— არა, — თავი გაიქინა ბავშვმა და თოქოს თავისი კითხვა ტანიდან ჩამოიფერთა. თითები თმაში სავარცხელივით გაიყარა და უჰან გადაეფარებნა. გაპრიალბული ცხვირი, თვალები, ტუჩები და ეს ყველაფერი პაწაწინა, ოღნავ მოგრძო სახეზე. კაცმა სკამი განწე ვაიჩოხა და მთელი მხრით ჩამოეყრდნო. მაგიდის. ექ, თინადან როგორი ერთფეროვანი ზღბეა ყოველდღიურობა, როგორ უხეშებდა და ჩაბნებულა მგზავრითი-გადაქანებმა სილდა ვალკარგული ბოლო გაჩერებისკენ თუ ვინმეს ხელისხელომა არ გამოვადგინებოლა, —

ექ... — ჩილაპარაკა კაცმა და მაგიდას ხელოსული გადაუსვა.

— რა? — შეხედა გოგონამ კაცს, თითები ისევ თმაში გოიყარა და გადღივარებდა.
— არაფერი, — უპასუხა კაცმა, — არაფერი...

— შენი ჯაღოქრობის ამბები როგორ არის?
— არაფერიც, ჯაღოქრები ბებერი ქალები არიან.

— ჰო, რა თქმა უნდა, შემეშალა. შენი ჯაღოსობის ამბები როგორ არის-მეთე, უნდა მეკითხა. აღარ გაფრენილხარ?

— როგორ გაფრინდებოდი, როცა აქა ვარ. — საჩვენებელი თითი ახალ ჩამონადღვნთში ჩააწყო და გაეჭლიტი.

— მართალია, ეგ ვეღარ გავიგოვალისწინე, — ჩილაპარაკა კაცმა. გოგონა კ სკამის კიდებზე ისე წამოწეულიყო, თითქოს ქანდარავ იჯდა, ბებრამური წიწილასავით. — რა გიქირავს ხელში? — ჰკითხა კაცმა.

— ესა? — მოკლოდა. — უპასუხა გოგონამ, მუჭი გაშალა და კაცს კანფეტი დაანახა. — ჩემმა ამხანაგმა მომცა. იცი, ორი ცალი მომცა.
— შეგამე, თორემ ხელში დაგიდნებდა, — უთხრა კაცმა.

— რომ შეგვაშაო, — უპასუხა გოგონამ, — რომ შეგვაშაო, აღარ მექნება.

— თუ არ შეგვამ, ხელში დაგიდნება და მიიცი აღარ გეწუნება. თახაც ერთი გემრეილად მოიხებრები. დაახ, მოიხებრები და თან კანფეტიც აღარ გემქნება.

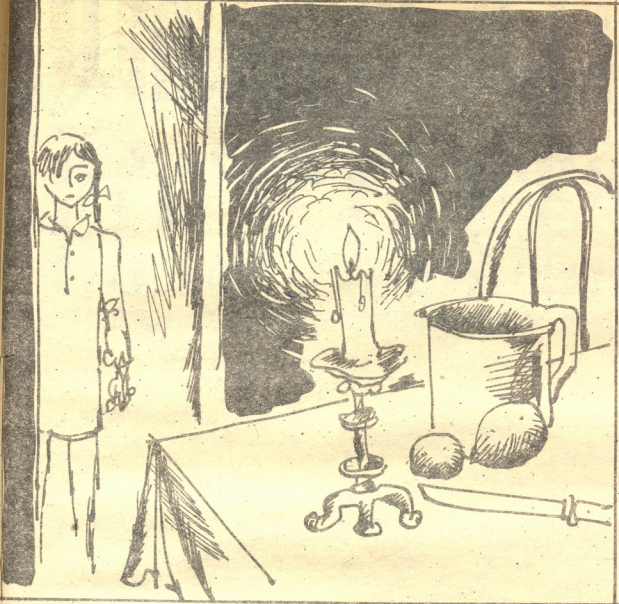
— არაფერიც, ჩემი ამხანაგი კიდეც მომცემს. — თქვა გოგონამ და მის თვალებში ლიფსიტასავით რაღაც გაფრთხილდა.

— მაგას რა ჯობია. მაშინ აუცილებლად უნდა შეგვიპო.

— არა. იცი, განა კიდეც მომცემს. საერთოდ აღარ მომცემს.

— იცი, რა ვერცხვი, მაგაზე სულაც არ უნდა ფიქრობდე. შენ ხომ ჯაღოსანი ხარ. შენს ხელშია, მოინდომებ და კიდეც გავანჯ.

— მოკლონს! — ჩილაპარაკა

— ჰი.

— ძალიან კარგია, როცა სხვისი გაფრენაც შეგიძლია, მე კი არაფერი შემიძლია, საერთოდ, დიდებს ბევრი არაფერი შეუძლიათ. იცი, რას გეტყვი, უცნაურები არიან. ზოგი ძალიან დიდია, ზოგიც ნაკლებად, მაგრამ ყველა მათგანი უცნაურია. სულ უხასილოდ და მიმამებურბლად ცხოვრობენ. სიზმრებსაც კი ვერას ხედავენ. იმიტომ, რომ დაძინებაც არ შეუძლიათ, როცა უნდა ეძინოთ და სიზმრებს უყურებდნენ, სხედან და რაღაცაზე ფიქრობენ. აღარც ვაზაფხულის ყვავილების სანახავად მიუწვევთ გული. ისე კი, ყოველდღე საღვთო მდიან და უკან ბრუნდებიან. თითქოს ტირიანო, მაგრამ ერთი ცრემლიც არ ჩამოუვარდებათ, გეგონებ, არც კი ტირიანო. დიხ, მე-ვირამეზ პალტის დიდებს, საყვლის აიწვევენ და ქუჩა-ქუჩა დახეხებებიან, წელში იხრებიან და ახველებენ. იცი, დიხსებს წყარს, ოღონდ რაც დრო გადის, უფრო და უფრო უდიდ ლექსები გამოსდით. რა ვიცი, თითონ ამბობენ, ძველად უფრო კარგ ლექსებს წერდნენო. მოკლედ, ძალიან უხასილოდ ცხოვრობენ. გაფრენაც ხომ ლაპარაკი შედამეტია.

გოგონამ, ერთი წამით მუქი გახალა და კანფეტის გახედა. — ვერა, ვერ გავაჩენ.

— როგორ, განა ჯაღოსანი არა ხარ? მე გგონია, თუ მოისურვებ, ხვალ საღამოსვე კარადაში დაგვხვდები. ეგერი კი ერთი გემოზე ამიოგანგლები.

— ეჰ, შოკოლადს ვერ გავაჩენ-მეთქი.

— კარგი, მაშინ ესე მოვილაპარაკოთ, შექამე და ხვალ მე თვითონ მოგიტან. აუცილებლად. სამსახურს რომ დაგამთავრებ, მაღაზიაში შევალ და კანფეტებს გიყიდი.

— მიყიდი?

— აუცილებლად-მეთქი.

— ექვს ცალს?

— ექვს ცალს.

— კარგი, შექამე, — თქვა ანამ და კანფეტს ქალღი შემოაცალა. შოკოლადი გამლღვალაო, თითები მოეცინებო. კაცმა შოკოლადი გამოიაროვა; ფოლგა ბოლოში შემოახვია. გოგონას კი თითები გაეპარჭა და შოკოლადს მიშტერებოდა. — ალოკე, — უთხრა კაცმა, გოგონამ ჯერ თითები გაილოკა, მერე კანფეტზე გადავიდა. ენას ხან შოკოლადს უსვამდა, ხანაც ტუჩებს ილოკავდა. როცა მოათავა, თითები ლაშის პერანგზე გაისვია, თვალები კი ქაღალდს გაყოფოდა, რომელიც ხავეის ვერბოში ჩაუბახეს. კაცმა ლოყაზე მიეჭობილა შოკოლადი. ცერით მოეწინა და — ესაც

ალოკე, — უთხრა გოგონას.

— ხვალ მომიტან? — იკითხა გოგონამ.

— მოგიტან, ოღონდ ახლა შენი ჯაღოსნობის ამბები მომიყვივი.

— როგორ მოვიყვი?

— როგორც ჯაღოსნობა.

— როგორც ჯაღოსნობა?

— ჰი.

— ჰობრალოდ, ფრთებს ვისხამ და დავფრინავ-ხოლმე. შენ ფული მოგცემ?

— რატომ მეკითხები?

— ხვალ ხომ შოკოლადი უნდა მიყიდი?

— ფულზე ნუ ვილაპარაკებთ, — თქვა კაცმა, — ჯაღოსნობაზე როცა ვლაპარაკობ, ფული რა შეუაია.

— ხომ გითხარი, ფრთებს ვისხამ და დავფრინავ-მეთქი. — თქვა გოგონამ და სჩვენებელი თითი სახთვის გარშემო შემოატარა. ცხვირი კი გემოზე უპრილოვდა. კაცმა სკამი შეებარუნა და კეფა კედელს მიიღო.

— შენ სხვისი გაფრენაც შეგიძლია?

— იისი? — ჰკითხა გოგონამ.

— ჩემი.

— ჰი.

— ძალიან რომ მოინდომო.

— ძალიან რომ მოვიინდომო?

— ჰი, ძალიან.

— კი, — როგორ არა.

— კარგია, — თქვა კაცმა.

— რა არის კარგი? — ჰკითხა გოგონამ.

— ჰი, — ჩაიციხა გოგონამ და თითონ ისევ საბოლოო შემოიყარა.

— ეჰ, რას იზამ, — თქვა კაცმა, — რას იზამ. იცი, რომ შეგვეძლოს, დიდებიც სიაზონებში გაფრინებოდი-ხოლმე, ტირილი რომ შეგვეძლოს, ცრემლებს სულ დეარდვით წამოვიდგენდი. სიცოცხლე რომ შეგვეძლოს, პალტის საყვლის აღარ ავიტარებდი. გაფრენა კი, ეჰ, ერთი უწყითი მაინც რომ ვახრებდეთ გაფრენას, მთელ ქვეყანას მზიარულად შემოვიფრენდი.

— ჰი, — გაიციხა ისევ გოგონამ, — იცი, არც მე შემიძლია.

— რა არ შეგიძლია? — ჰკითხა კაცმა.

— გაფრენა.

— რას ამბობ, — თქვა კაცმა, — რას ამბობ. შენც ხომ დიდი-არა ხარ? როგორ არ შეგიძლია. აი, ნახავ, თუ არ შეგიძლია.

— ჰი, ჰი.

— აი, ნახავ.

— გინდა, შენთან დავჯდები, — თქვა გოგონამ, — კალთაში.

— მინდა, — თქვა კაცმა და გიყინა.

ქორაზე ჩაიღიანა შიშინებდა. კედელზე კი პალტის ჩრდილი ორდნავ იხრებოდა — თოკზე ჩამოკონწრილ-ბეჭდრ პალტის ჩრდილი.

ფეხსიკეთი და ჩვენსუნი

ანიკან ტაყაიშვილი.
ფინანსალაშნი

1963 წლის ზაფხულში, მაღალმთიან ექსპედიციიდან დაბრუნებულს, მაგიდაზე დასვეებულმა სახლმეურვეთულმა კორესპონდენტმა მეცნიერ ახალ სასიხარულო ამბავი მაცნო. მათთან ყველაზე ძლიერ გამათაცა თურქულმარკებიანმა წერილებმა, რომლებიც იტყობინებოდნენ, რომ მეზობელ ჩვენებურებს ინეგოლუსს ყაზის სოფელში პირიქით ჩამოთყალიბებით სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლი — „კავკასიური“.

მაღელ პატარა ბანდოროლამაც გავახარა ქართული ეთნოგრაფიული გუნდის ფორმირება, რომელიც შედგება ნათლად ჩანს ეროვნულ კოლექტივში გამოწყობილი გუნდის მოცეკვვე ჩვენებურები ურუმთა შორის.

პირიქის ეთნოგრაფიულმა გუნდმა ქართული კონცერტები ჯერ თანასოფლებს, მერე კი საზომასლო სოფლებში მცხოვრებ თანამემამულეებს გაუშარათა: მშობლიური ცეკვები და სიმღერები ცხოველ ინტერესს იწვევდნენ გურჯთა და აფხაზთა სოფლებშიც. ქართული სოფლები რაოდენობა მხოლოდ ბურსის ვილაიეთში 40-ს აღწევდა. ინეგოლუს სოფელში პირიქის გუნდმა ბურსის საგილაიეთი ფესტივალებზე 1962 წელს პირველი პირიქი მოიპოვა. მშობლიური ძველი კოლონიალური სიმღერები და მგზნებარე ცეკვები ქართველობას მართლაც როგორ არ აღაფრთოვანებდათ თურქეთიდან მიღებული ცნობებით შემდეგ შეგიტყვეთ, (სტუმრდგანსა აშმედ მეღაშეილი) ამ გუნდს ყველა დაუინტერესებია: თურქებიც, აფხაზებიც, ბერბერებიც, ქურთებიცა და სომხებიც, განსაკუთრებით კი ბურსელები. სადაც იმ დროს ქართველობა რაოდენობა 20 ათასს აღმებობდა. წარმატებებით წახალისებულმა ჩვენებურებმა ქართული კონცერტე-

ბი გამართეს ანატოლიის დიდ-პატარა ქალაქებშიც და გუნდის ყულბაც საგრომბოლო შეგესეს.

მომდევნო წელს მეივლით პატარა ანასთიცი, რომელშიც პატარა მეგნტიფონზე ჩაწერილი ფირი აღმოჩნდა. სინამდვილემ მოლოდინს გადააჟარბა: ფირზე აღმოჩნდა ძველი ქართული საცეკვაო სიმღერები მუსიკალური აკომპანიმენტით. მოტრეები, კოლოკავი, მელოდიები, რითმი და ქარგაც, აჭარულსა და გურულს გვაგონებდნენ.

ქართული ფოლკლორის მკვლევართათვის ყარგი შეხამენია მათ მიერ შესრულებული ძველი მშობლიური ცეკვი-სიმღერების ჩანაწერებიც, რომლებიც ჩავაბარე თბილისის კონსერვატორიის მუსიკალური ფოლკლორის კაბინეტს. ისტორიული მონაცემებით შეგვიძინა ვამტკიცოთ, რომ ეს სიმღერები და ცეკვები 3-4 საუკუნის სიძველისაა და ამიტომ უნიკალურია ქართული ხელოვნების ისტორიისათვის. მათ არქაულობას გრანობდნენ ჩვენებურებიც და ამიტომ თავს იმართლებდნენ ასევე ცნობით: „იციით რომ აჭარული გურტეები ბევრი ხანია ქართულ კულტურაზე შორ დაჩენილი ვართ, ბევრმა ქართული არ იციით. ეს მწარეა, მაგრამ მართალიცაა. ბევრს ხალხური მიჩენილება დაფიყებულნი გვაქვან. ბევრი სოფლებში ვცხოვრობით. თურქეთის თველი სოფლისათვის ჩვენს სოფლებშიც ჯერ სინათლე შესული არაა. ვინ ვართ, რა ვართ, საიდან მოვსკვებით, სად მივდივართ, არ ვიციით. ამისთვის ბევრი ვიკარგეთ, ქართველობა გავიწყდებიან... ამაზე მაყურებელი ვერ დაჩენებთ! ამისთვის გვიხიდან, რომ იმ დაბადულნი და აღზრდნი ჩვენი ახალგაზრდებმა გავხსნიადღეთ და შევყვანოთ ჩვენ სოფლებში

სინათლე და ცოდნა. სხვები არ გვეცნობილობენ, ჩვენ ჩვენი თავი ვიცნობით, რომ სხვებმაც ჩვენ გვეცნობ: თვის კულტურის და ზენ-ჩვეულებების დამკარგველი ხალხი მალე, გვიან მანინც იკარგვის. ჩვენი კულტურა და ცივილიზაცია, ჩვენი ისტორია ქვეყნის აღმანიანებს ვაცნობთ, რომ იცოცხლოთ. თქვენც ჩვენსათვის არ ფიქრობთ ბატონო? თუ ფიქრობთ, მოგვეხმარეთ“.

მაშინდელი, მაგრამ შეგნებით მტკიცე ბურჯები გგონებდნენ ლიტერატურაში, ანტიკონსერვაციული და ბოპულარული ნაშრომები და ილუსტრაციები ქართულ ხელოვნებაზე, გამოჩენილ სპეციალისტებსა და მოღვაწეებზე. არ დაგვიცოცხლებია და უწყვეტ სჯადად გვზანთულობებში, ნოტები, მუსიკალური ჩანაწერები, ფირფიტები, მცენერული ლიტერატურა და დღეაინის სახელმძღვანელოები.

გარეკართველებს თურქეთში შემოუნახათ ძველი ქართული დამაყვანი, ჯამ-მურტული, სასოფლო-საქურთნეო იარაღები, ოდნდმენელობის ტრადიციები, კერამიკი და მათი ძველი სახელები. მათი სოკაჩი მინეო დამშენებულია და სტუმრებს უმასინდლებიან საქაპურით. ჭადნი, ომიოთ, საცივით, ჩანახბილით, ნაჩროთა, ამოღესილი ლობაოთი, ფნალით, ნორაწყლით, დოს შექამანილით, მშენანილით, ბოსტნეულით, კორკოტით.

დაფინტერესდით თურქეთში მცხოვრებ ე.წ. ირიდენტთა ქართველების ზეპირსიტყვიერების ჩამოყვებით და აღმოჩნდა, რომ არაფრის, ყარსის, ტრამპიზონის (ხალდეს), ბურსის, იზმირის და ბაღესისორის ვილაიეთებში მიმოფანტულ გურტებს შებობ ჩენიათ არქაული ლოცვები თქმულ-

ბები, ზოპარები და ძველისძველი გა-
მოცანები, ანდაზები, ლექსები.
თურქეთის ქართველობის უსაზ-
ღვროდ ანტირესტებ საქართველოს
სოციალური, ეკონომიკური და კულ-
ტურული მიღწევები. შორიდან შე-
მიხარაინ მემღვიქვთს და უნარიათ
მისი კულტურული წინსვლა. ამ მიზ-
ნით ქართველი სტუდენტებმა სტა-
მბულში ჩამოაყალიბეს ქართველი
ხალხური ცეკვის გუნდი, რომელ-
მაც სამოციან წლებში კონცერტები
გამართა და ოზმირის სათარაშორისო
ბანზობაზე მიწყობილ ერთგარდა-
ული კოლექტივების ფესტივალზე
მყოფებელს უჩვენა აქარული ზო-
რული. მათ არც ბურსელი ქართვე-
ლები ჩამორჩნენ და სფფეში შე-
ქმნის მოცეკვავეთა გუნდები, კლუ-
ბები, კულტურის ცენტრები, საზოგად-
ოებები, წერა-კითხვის შემსწავლელ-
თა წრები...

ჩემგან მიღებული ლიტერატურის,
მასალებისა და ორი ჩემი ნაშრომის
საფუძველზე აჰყვამ მელაშვილმა მო-
ამზადა და გამოცა 250-გვერდიანი
კარგად ილუსტრირებული მონოგრაფია
და სახელწოდებით „გურჯისტანი“.
ნაშრომი ეხება საქართველოს კულ-
ტურას (ხელოვნება, ლიტერატურა,
ისტორია, გეოგრაფია). ამ წიგნით
ა. მელაშვილმა თანამომხებელს გააცნო
საქართველო და მისი ერი.

ა. მელაშვილის ინიციატივით ქა-
რთულელებმა თურქულად თარგმნეს
და გამოსცეს ალექსანდრე ყაზბეგის
„ელგუჯა“, სიმონ ჯვარიაძის „დიდი
მლორავი“, უიარაღის „მამულეჭი“,
აჯაყის „ამაშიაჟუკი“, მიხეილ ჯავა-
ხიშვილის მითხრობები, აქარელი
მწერლის იუსუფ ფაღაღას „ჩაუქრა-
ლი კერა“, ნოდარ დუმბაძის „მე-
ხეხედე მზეს“... ანკარაში თურქულ-
ად გამოდიოდა თურნალი „აჰაჟა-
სია“, რომელშიც უმეტეს წილად
ჩვენებური თანამშრომლობდნენ,

შემდეგ კი გამოიცა პატარა ფორმა-
ტის თურნალი „ჩვენებური“.

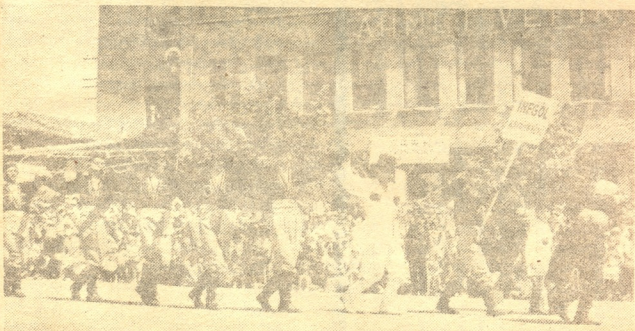
პირველი და მეორე მსოფლიო
ომების პოლიტიკური შედეგების
და მუშაჯირობის ისტორიის ტო-
ნები ჰქონდა. იმ მოვლენების
შემდეგ კარგა ხანი გავიდა და
თურქეთისადმი ქვეულ მთავარ-
ბიდან საქართველოზე ბევრმა
წყალობა ჩამოიარა. პანისლაშიზმის
და პანთურქიზმის გაძლიერებამ ხე-
ლი შეუწყვიტ მიგრე აზიის ნაკლებ-
ერპობის ეროვნულ გამოფხიზლებას.
ამ პროცესმა ჩვენებურებსაც იხიან
თავი და საუკუნო გაფხიზებიდან გა-
მოიყვანა. საგონებელში ჩაადგო გა-
ნათლებული ქართველი ახალგაზრ-
და, სტუდენტობა შეამფთოთა, მიელი
გურჯობა აფორიაქა, ქართველებით
დასახლებულ რაიონებში იმოგზაუ-
რა ბალეტების იმპრესარიო ოლია
ჯაბდარბა, მოინახულა თანამომხები
და უმაღ კეთილი ხმაჟ მოგვეფხიზნა
„თქვენ ვერ წარმოიდგენთ თუ რო-
გორ ქართველობენ თურქეთში მყოფ-
დნი; ჩემს ჩასკოს შემდეგ ბევრმა
გამოსთქვა სურვილი ქართული წერა-
კითხვის შესწავლისა... იქ იმყოფე-
ბა ვაცილებით მეტი ქართველი, ვიდ-
რე გვეგონა, ზოგიერთის სიტყვით
ერთი მილიონად. ამის დანამდ-
ლებით გავება ძნელია. ცხადია ერთი,
რომ ამ ქალაქშიც ვიყავი, ყველან
გამომეხმარუნენ ჩვენები. სოფლები
ხომ თლათ ქართველებით არიან და
სახლები. ბევრს უნდა საქართ-
ველოს ნახვა, ბევრნი ეძებენ აჭარაში
დარჩენილ მშობლებს, ძმებს, დებს
და აწისათვის ურიგო არ იქნებოდა,
მათ დავებნაროთ. მე ვიყავი ოთხ სო-
ფელში. ყველა სოფლების მოსახლე-
ულად ერთი წელიწადი დამჭირდებ-
ოდა... ართვინში და მის რაიონში
ბლომად არიან ქართველები. „სამ-
შობლოს ხმა“ რამდინიმე ცალი მიგ-
ნავნეთ მათთვის. მათთვისაც მაქვს

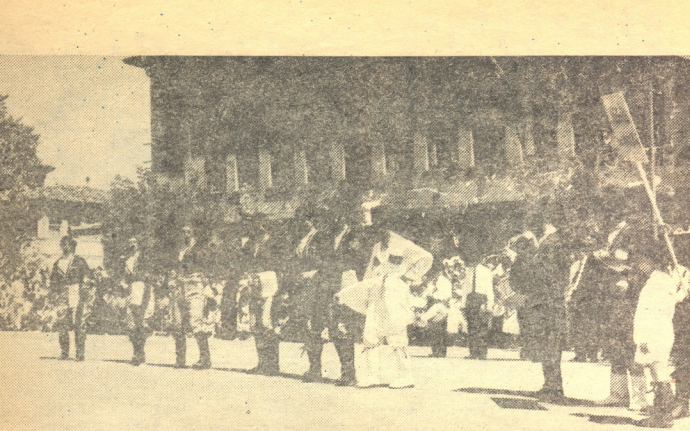
კვლევა სათხოვარი: დღეადენის ბირე-
ლი ნაწილი გზავნეთ ნაწილ-ნაწილად
ასობად ცალი“.

თურქეთის დასავლეთ რაიონებში
გადასახლებული მუშაჯირობა ამ 200
წლის მანძილზე გამარავბოტუნის,
კომპარტურად უმოსახლობა და ამის
წყალობით მშობლიური ენაც შემო-
უნახიათ. მისი შენარჩუნებისა და
ქართული წერა-კითხვის შესწავლის
მიზნით, დღეადენის სახელმძღვანელო-
ლებს გვთხოვდნენ. მკითხველს თით-
ქმის უტყლოლად ვთავაზობთ ი. ჯა-
ბადარის მიერ ჩვენთვის სტეციალურ-
ად დაწერილ შთაბეჭდილებებს, რა-
დგან საინტერესო მასალებს და ცნო-
ბებს შეიცავენ:

ისტანბულის პაერის საღვურზე
დავგვინა ჩვენი მეგობარი ქართველი
მამადლიანი. ვარუთ მანქანით გველ-
ოდა მისი ცოლის ბიძა, რომელიც
ექიმობა და ქართული ვაგებდა, მხოლოდ
ლესტად ლაბარაკობს. ექიმმა სა-
ხელს მიგვიმარტყია ვახშობა. იქ გავ-
იხინე მისი ძმა, რომელიც პოლო-
წნიკია. ექიმის დაძმებზე უკეთეს ლა-
ბარაკობდა ქართულს. ჩვენ უმაღვე
ვიტოქინე თავი ქართულ ოჯახში,
იმ ზბილტყუმარამოყვარებობით, რო-
მელიც არის ღირსება ყოველ ქარ-
თულისა...

ორი დღის შემდეგ გემით გავემგ-
ზავეთ პატარა ნავსადგურ იალო-
ში, სადაც 1000-მდე ქართველი ცხო-
ვრობს. იქ საკუთარი მანქანით დღე-
ვინებდა სამთომბარის ინჟინერი და
ქეანახშირის მადნის გამგე ისმეთ-ბეი.
ეს კეთილშობილი ადამიანი თურმე
ჯფფერიმეს ვაგიდან არის ვამოსული
ქალ. ქუთაისიდან და ამ უქანასტელ-
ში ჰყავს კიდევ ნათესავები, რომე-
ლთა შინახვა მთხოვა კიდევ. ჯაფ-
ფერის ჰყავს ცოლ-შვილი (ორი ქალი,
ერთი ვაჟი). ცოლი ქართულად ლა-
ბარაკობს. საერთოდ უმრავლესობას,
ვინც ქალაქშიმ სეხვიკობას, ქართუ-
ლი თუ ესმით, ძნელად ლაბარაკობენ
და მრავალ თურქულ სიტყვებს ურ-
ვიენ. ნავსადგურიდან ჯაფფერიმე წა-
გვიყვანა ბურსაში... ფებს ვერ ვადა-
ვლამდით, რომ „ჩვენებური“ არ
ჩვენებვდროდა, ბურსაში ოქნება (ზო-
გაბიროს თქმით) 20.000 ქართველი.
ამავე ქალაქში გავციანე ერთი მსაქ-
ული, ერთი კიდევ დირეგტორი სო-
ციალურ-დამზღვეველ მთავრობის
დაწესებულებისა, ვინცკი ვავიგო
ჩვენი ხამოსვლა, ყველა ლამობდა
შებვედრას და სტუდრობას გვითხო-
და. ნამეტან უქვირდათ და თანაც უხ-
არბლათ, რა ჩემ ცოლს ქართული
ცარტ ვსმობდა და ლაბარაკობდა, აჟ
გავიგე, რომ თურქეთის პარლამენტის
თავმჯდომარე ფულად სირბინი, რა-
მელიც სამაგრ იყო ამორჩეული, ხა-

გამოვეშვილობე და აბრატონო
მეტ. მივამლე ჩემი ცრემლით.
ამ სოფლიდან ოც კილომეტრით
დაშორებულ მეორე სოფელ პილ-
ლიე ქოჩში მივილით. აქაც დაგვგვდა
„მუხტარა“, ვისშმაღ მივიყვითა. სო-
ფლებს მოუყარა თავი და გაიპარ-
თა ბაასობა საქართველოზე. აქ კა-
ციბი უფრო ვაქცატურად გამოივე-
რებიდნენ და მათში ბევრი ლამაზი
იცო. ქართულს უკეთ ლაბარაკობ-
დნენ ვიდრე პირველ სოფელში. მეს-
ამე სოფელი ალჩამ ქოი ცხახე უკვე
ბურსაში დაბრუნების მეორე დღეს.
აქაც იგივე ბაასი, იგივე ცნობისმოყ-
ვარობა საქართველოს შესახებ, იე-
დე კითხვები.

წომავლობით ქართველი ყოფილა
იზმითიდან, ფეკში აღვასლანი ვეკი-
ლა და სენატორი ქართველია ართვი-
ნიდან, ინჟინერი სერგეი ბიარამო-
ლუ, გენერალური ინტერტორი გზე-
ბისა და ხიდების მშენებლობისა ჟე-
რთველია და ქართულადც ლაბარა-
კობს. ყოველ განათლებულ ქარ-
თელს (ჩვენივე) ყველგან. დიდი
აღივით უკავიათ.

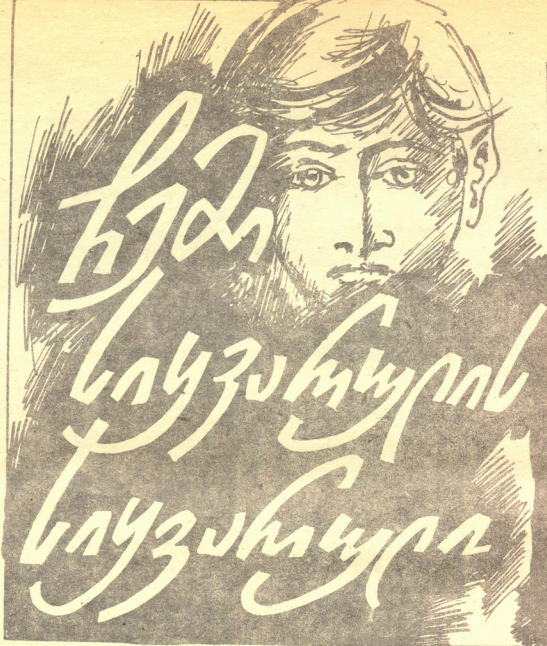
შემდეგ ბურსიდან ჯაფარიძემ წა-
ვიყვანა ჩვენი მეგობრის სოფელ ჰა-
რიფიში, სადაც ჩვენ ჩამოსვლისთვის
თავის ვაჟის წინადაცვეთა უნდა მომ-
ხდარიყო. ამ „ცერემონიას“ ჩვენი
მე ქორწილის უბამიან. სოფლამდე მან-
ქანიბით 2 საათის სავალია, უკლი
გზით და მთებში. იქ დაგვიხვდა
ჩვენი მეგობრის სიმამარი, რომელიც
სოფლის თავი ანუ მუხტარია. სამ-
წუხაროდ მე მწერალი არა ვარ და
ვერ ავწერ კეთილ მიძღვებას. ფე-
ქემ გვემეგობრება ყოველი, სა-
გამიზნავს და გაიმართა ცემკები, ს-
მორები, სადილ ვახშვები. ამ შემ-
თხვევაში აღაიათ, მთელ ჰაფელს
უნდა გაუმასპინძლდეს ის ოჯახი, რო-
მელ ოჯახიდან ვაჟი წინადაცვეთას
დებულათ. უზარმაზარი ქვამები
სხვადასხვა ქართულ საქმელებით თი-
თა ათწერ იცო ვაგებულნი და დაც-
ლოლი. აქ ვცემით: საცივი, ფხალი,
ბარჩო და კიდევ სხვა ქართული საქ-
მელები, სოფლები და რაბუბია არ-
იან, საწყვლად ავითო, უბრაველსა-
ბამ წერაკობა არა იცის არც ქა-
რთულად, არც თურქულად. არ არ-
სებობს ელექტრონი, წყალი (წყარო-
ები) ყოველ სოფელშია, მაგრამ სხ-
ვლში დოქტორი უნებლიან. ჩემს
ცრლს და მე განსაზღვრებით ვეწე-
ხებდა მოუწყობლობა „გოგიენის“
მხარე, არც ანათო, არც ხარული (ეს
უბრასპროდ თურქული არეა, როგ-
ორც XIV საუკუნეში იყო აღბათ).
ჩვენიბი ლეინოს არ სვამენ, ათასში

ერთხელ და ისიც ზოგიერთნი სვამენ
რავის.

ყველას აინტერესებს, თუ როგო-
რია საქართველო, რა წესწყობილე
ბა არის, თუ თავისუფლად შეიძლება
ლოცვა მეჩეთებში ან საყდრებში,
თუ სულ არ არის დანგრეული სალ-
ოცავი ტაძრები, ორ ღამეს ვიყავით
ამ სოფელში და წამოსვლის წინ მ-
ხეტერფონში“ ჩავეწერე „გამომშვი-
დობება. ამის ესწრაზიდა სოფლის
თავი, რომელიც აბრატო. დაღდა დღე
განშორებისა. მანქანასთან რომე-
ვიდით „მუხტარმა“ მიიხრა: „ბატონ-
ო, აქამდის თქვენ სხვისი სტუმრები
იყავით, დღიდან თქვენ ჩემი და სო-
ფლის სტუმრები ხართ, დარჩით, გა-
ვეხარეთ“. ეს არ შემეძლო და შეე-
პირით მეორეთ ჩასვლა. მანქანასთან
მეუღ სოფელს მოვიყარა თავი. კვლე-
მთხოვა „მუხტარმა“: „ბატონო, ქა-
ლდენ ჩასხდნენ და ჩვენ სოფლის სა-
მღვრამდე ფეხით ვიარათ. სოფელი
მოგტარის“—ო. მეთხველი წარ-
მოიტანეს თუ რამდენად აფელდო.
სოფლის სამღვარს მივმართე ვევე-
ს: „მეგობ, მეც სულითა და გულით
მინდა თქვენთან ყოფნა, მაგრამ ჯერ
სხვა ჩვენივებურებს უნდა ვეწვიო,
მალბობელი ვარ სტუმართმოყვარე-
ობისათვის და მისთვის რომ ასე ვეწე-
კურად შევიხიბოთ ქართული აღათ-
ები, ქართული უნა, სამშობლოს სიყ-
ვარული. იცოდეთ რომ ქართველ ერს
მეფერი ვარაიმე ვადაცურება და კიდევ
ვაქ იქნებ ვადაცურება, მაგრამ ჩვენ
სულით მლოინნი ვართ და ზოგიერ-
თა დეამიწის ზურგიდან ვაქრა,
ჩვენ ვარსებობთ, მოვდღონირდით,
ვაწვთოლდით და სხვა ქვეყნებში
მყოფი ქართველები თუ დღესღუ
დებრუნდებიან სამშობლოს. ჩვენს
ძლიერი ერი: სულით, კეთით, გუ-
ლადობით ქვეყანაზე არ მოიპოვება.“
„მუხტარის“ ვადაცურებით ყველას

ლოდებიდნენ და დავაპირე წასვლა.
ჩვენი მოკეთე შემხვევაში კიდევ ერთ
სოფელ ამოუფთავდაში წავესტოვი-
თ, სადაც ჩვენ გაველოდებოდნენ და
ბურსიდან დაშორებულთა 164 კილო-
მეტრით. ჯერ ქალ. ბალავეზირად
უნდა ჩავსულიყავით და შემდეგ აქ-
ივე სხვა მანქანით 33 კილომეტრ
უნდა ვავაველოთ. ვაგწვით ბლოკის-
ირისაკენ, სადაც რამდენიმე ქართუ-
ლი ოჯახი დასახლებული. აქაც ქა-
რთველებს კარგი ალაგები უყავიათ.
მხოლოდ საღამოს მივალვით ამო-
თავისს, სადაც 1100 სული მოსახლე-
ობს, მთლად ქართველები. ამ სო-
ფელშიაც „მუხტარა“ დაგვხვდა და
გვეგვიმასპინძლა. შემდეგ მომხმართა:
„ბატონო, სოფლის ეკვრამ სოფელ-
ლები გელოან, თქვენი ნახვა სურთ
და მოლაბარაკება“—ო. დიდ ოთახში
მოვიყარა თავი ასილდე კაცს. „სუ-
ტარმა“ მავლის უფან დასმევა, თვით
მომიხდა და მთხოვა ვამეცნო ჩვენი
ბისაფვის საქართველოს მდგომარე-
ობა. ორი საათის განმავლობაში ვე-
ლაბარაკე, მერე კითხვებზე ვაგვი-
პასუხე და დავამოხლებით, სავროლ
ქართულ სოფლებში თურქები ა-
სტეზობრივად. რადგან მათ ქარ-
თულს ელა ელმინათ: იწივით მოვლ-
ხაა რომ ქართველმა თურქს ქალი
ათხოვოს ან ქართველმა თურქის ქა-
ლი შეირთოს.

ბურსის იქაურს თავიანთი ქართული
გვარები ახსოვს. არიან: ბიძებები, ქე-
რბაძეები, მისინაძეები, ბოლქვაძეე-
ბი, სვანიძეები და სხვა.
ბურსის „ცელიფურკის“ ვაგონს
ქართულად ვადაბარაკობდით. იმ წა-
მსვე ერთ ოჯახი გამოგვეგნაშურა:
„ჩვენივებურები ხართ“ ვეწვივით. ვა-
ვეხვარობით“, ისტამბულში დაბრუ-
ნებისას, გემი რომ ვაგერდა, ამოვარ-
დნენ ბარკის მზიდველები, რაოაც
ქართულად ვეჭვი და უშალოვ მომყ-
და: „ჩვენივებური ხართ“ შე წაველდით
ჩართობს“. ისეთი „შთაბეჭდლებმა

ჩემი სიყვარულის სიყვარული

მ

ხლაც არ ვიცი რატომ, მაგრამ ათი წლის მანძილზე ინტენსიურად გვიხიზდნენ ახალი ზემს. სკოლის კარებთან დიდი უსუსველიდან ზელმარჯვნივ მორიგე მასწავლებელი იჯდა ხოლმე და რძის ბოთლებსა და ასანთის კოლოფებს იბარებდა. ბავშვობაში, რა თქმა უნდა, ძალიან გვიხიზროდა დავალების შესრულება და სიამოვნებით ჩავაჩნარალებდი ხოლმე რძის ბოთლში, ჩემზე განპირობებულ, ჩემ წილ შარსს, მაგრამ ასაკთან ერთად, სირცხვილის გრძობაც მოგვემარა და დავალების შესრულებაც ვაკირდა. ერთმანეთის გვეირიდებოდა და ვცდილობდით დილით ადრე მიგვეტანა და ჩავვებარებინა სკოლის ადმინისტრაციისთვის საკუთარი შემოქმედებები. იყო, რა თქმა უნდა, კურორტებიც — ზოგს სხვისი ანალიზი მოჰქონდა (მშობლებს უყვართ აქტიურობა). ვილატეებს ჩიხარება: ვეწყვედებოდა ხოლმე და ჩინთით დაქონლდა სხალიან გამოტანებული არც თუ სიამოვნო სუნის ასანთის კოლოფი და... უარესებიც იყო, მაგრამ ამაზე არ ვწერ ასლა. პირველ სიყვარულზე ვწერ, პირველ დიდ ტუკივლზე, პირველ უმშვენიერეს გრძობაზე, პირველ უძლიერა იამებზე, პირველ ყრუანტელზე, რომელიც ვხვდებოდი რომ პირველი იყო, ვხვდებოდი, რომ რაღაც იყო, ვხვდებოდი, რაც იყო, ვიცოდი და ვცდილობდი.

თორემ ქვეცნობიერად, ალბათ, დახადებდა სიყვარს, არ მახსოვს და ალბათ-მთელი ვამბობ. სიამაგიეროდ კარგად მახსოვს, რომ რაღაც გრძობა (თუმცა ეს სიყვარული არ იყო), ნამდვილად მქონდა იმ პატარა გოგონას მიმართ, საბავშვო ბაღში, ჩემს გვერდით ღამის ქოთანზე რომ იჯდა და ამირდ იჭინებოდა. ზუსტად ისე, როგორც დედაჩემისგან ვიცოდი, მეც ვცდილობდი დახმარებოდი თანაბრულ გოგონას და წინ წაიშვდილი თორივე პატარა მუშტს ვამეტებით ვუყვრდი ხელებს...

მაგრამ ეს არ იყო სიყვარული. ეს იყო რაღაც. სიყვარული კი, ნამდვილი სიყვარული, ჩემს ცხოვრებაში 1977 წლის სექტემბერში შემობრძანდა. შემობრძანდა ნელა, დილით-ღამე, მაგრამ დაუფიქრებლად, და რაც მთავარია და როგორც ასლა ვფიქრობ, ნაადრევად. ნაადრევად იმიტომ, რომ ხუტულასდამთავრებულმა და მეექვსეში გადამდგარმა ბავშვმა (მამის ბავშვმა, თორემ ასლა იმავე ასაკში ცოცხელი მოჰყავთ) ვერ ვავუძლიო, ვერ მოვერჩიე, ვერ ავიტანე, ნიაღვრად მოვარდენილ გრძობას და დავინებდი. არა და არ იყო იოლი, მე ძალიან პატარა ვიყავი იმ დიდი-სიყვარულისთვის; არა და არ იყო ხუმრობა. — მე ჩემი მასწავლებელი მიყვარდა, საკუთარი მასწავლებელი. როგორც ვიზიხართ, სექტემბრის დასაწყისი იყო და ქალსის ხვდობილანელმა, ქალბატონმა როზამ სირბია

ლით შეგვეყარა ოთახში — მერხებზე დასხედით და ახალი მასწავლებელი გაიცანიით. ახალ მასწავლებელს ნინო ერქვა და არც შიში ეტყობოდა და არც გაკვირვება, მქონდა რაღაც ლმილიანი თვალები და იმ თვალებში მიოთმუნლობა, და თან სიხარულით თან შოლოდინი...

ქალბატონმა როზამ ერთ-ორ ჟურნალს მოწაფეს თმა ააწაწა თითების ის ტატულის მოძრაობით და საკლასო ოთახიდან გავიდა. ნინო მასწავლებელმა დახმარებულად გაიღიმა და თავის ქნევით გააცლია ჩვენი დამრიგებელი. რა თქმა უნდა, არც უღუქვია, რომ მისთვის და მის დასანახად დაზარადა ჟღანაშაულოდ და სრულიად უმეზუმოდ ჩემი ორი თანაკლასელი...

პირველი ვაკვეთილი გაცნობით დაიწყო. ნინო მასწავლებელმა სახელი და გვარი მორიდლებთ წარმოსთქვა და უფრანალი ვადაშალა. ჩემი ვერიც (როგორც იქნა) მოვიდა და წამოგვეყი, მომეჩვენა, რომ ყველაზე მეტად ჩემთ დაიხტერესდა, და ყველაზე დიდხანს მე ვეკითხებოდა, რომელი საგანი მომწონდა, რას ვაკვეთიდი ვაკვეთილს შევძლევ და რაზე ვოცნებობდი სამომავლოდ.

სასმული დაბრუნებულმა, რა თქმა უნდა, ჩანთა მოვისროლე და ფეხბურთის სათამაშოდ გავიქეცი, სალამოს შიშერი და ოფლიანი დავბრუნე და წვინი გადამწაღე. წვიმმა ნინო მასწავლებელი გამახსენა და ის იშვილი გრძობა დამეფიქლა. ვაკვეთილის მონატრება რომ ჰქვია.

შედეგ ვაკვეთილზე, ჩვენმა ახალმა მასწავლებელმა, მანამდე ჩვენთვის გაუგონარი წინადადებები წარმოსთქვა და პირდახრებულ მოწვევებს დღისით, შუისით ავიტარა აღმოვეჩინა: — თქვენო, ბავშვებს, ყველაზე სათითო და ფეხი სულბები გაეცე და ამ სულბის მოცერება და ფრთხილად მოქცევა სჭირდებათ.

ეს ჩვენითვის, უფრო მეტი იყო, ვინე ამერიკა და კოლუმბი, რადგან მსგავსი აზრი მოწაფეებზე მანამდე არაღიდა არ გვემეფოდა და მით უმეტეს ნორმალური მოქცევა (როგორც ადამიანები) მასწავლებლის მხრიდან წართმედაცნული იყო. ისინი გვემეფოდნენ როგორც უსული გვემეფებს, როგორც მანქანებს, რომელებით ახალიანი განცდის უნარი არ გააჩნდათ და მით უმეტეს იმაზე არ ფიქრობდნენ, რომ ჩვენ შეიძლება გული შევქვენოდა (რადაკი გამო), შეიძლება გვეყვებოდა რაღაც, იმ მართი მოხუხების გამო, რომ ჩვენ... ადამიანები ვიყავით.

ფეხბურთი, რა თქმა უნდა, ვითამაშე იმ დღესაც, მაგრამ ჩემს ცხოვრებაში უკვე რაღაც ხდებოდა, რაღაც იწყებოდა, — ჯერ უცნობი, გავსეპირო, მაგრამ სიბოთი სასუნ და მე მისახიოდა... რადგან მილოდინი მქონდა, რამეთუ მენელი მილოდინი შემდეგი გავიქეთილი...

ნინო მასწავლებელმა მესამე კვირიკულზე არაფერი გაიძახა და ისევე იმპარაკო (ეგრე მირჩენიაო), სიყვარულზე და მეგობარზე, დღდაუნ და საქართველზე, ყველაზე მეტზე, ზღვებზე, მდინარეებზე...

ჩვენ ისევე პირდაპირი ვუსმენით, თუმცა ბევრს რაზე ვერ ვგვიგებდით, მაგრამ ვგრძობდით, ვგრძობდით რაღაც კეთილსა და ნათელს.

შემდეგ გავიქეთილენი ნინო მასწავლებელმა ზომიერყო ახსენა. ზომიერყო ვინ იყო, ჩვენ არ ვიცოდით, თავს ვინ ასე თქვა, შეიძლება არ იცოდეთ ეს მწერალი, მაგრამ — ზომიერყო თავისი ცხოვრება დღეღამურად გიხსენა, მთელი ბავშვობა მოიგონა და იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ მისი ხასიათისა და პიროვნების ჩამოყალიბებაზე ყველაზე მეტად, იმ ერთი შეხედვით, უმნიშვნელო წყენამ იმოქმედა, სრულიად პატარას, უფროსობისაგან რომ ახსიავს.

იმ დღეს ფეხბურთის სათამაშოდ არ წავსულვარი, ვიჯიკი და ვფიქრობდი, უფრო სწორად, ვგრძობდით, რომ ეს იყო სიყვარული, ნამდვილი სიყვარული, მე ჩემი მასწავლებელი მივცადა.

გაკვირებულმა დედაჩემმა მერამდენედ მკითხა, რა გჭირსო, მე არ ვიცოდი, ა მკვირდა (ახლა მკერა, რომ ეს ნამდვილი სიყვარული იყო), თვალწინ მხოლოდ ნინო მასწავლებელი მდებდა და ვიხსენებდი მის შემოსვლას, გამარჯობას, ჟურნალის გადაშლას, სისი ამოკითხვას, ღიმილს, უჩვეულოდ მშვიდ საუბარს.

ღამით სიცხე მომკა. მიზეზი სიცხისა, ამ შიშისა და სიბოთის სახე კეტებდებოდა, ვერაფერი გაიგო. დილით სკოლაში წასვლა მინდოდა და ყველა წამალი მონდომებულმა დავლიე. ვაკვირებულმა დედაჩემმა ცხელი ჩაი დამალეგინა და დამირიგებელმა დარეკაო, — მიიხრა.

— რა უნდა? — მშვიდად (ნაძალადევი სიმშვიდით, რა თქმა უნდა) ვიკითხე, და სწრაფად დავიწყე ფიქრი, რაზე ხომ არ მქონდა ჩადენილი... — ანალიზები მოიტანოსო, ზეალ დილით.

ღამე რამდენჯერმე გავფიქვინდი და ვამედიტა, დღდაჩემმა — არ ვაგვიგებო, მაგრამ ძალიან, ძალიან მინდოდა სკოლაში წასვლა და ვთხოვე, მხრები აიჩჩა და ვერ მიხვდა, რო-

გორ მინდოდა მეორე დღეს, გაძახებულთა შორის მოხვედრილიყავი და ნინო მასწავლებლის შეკითხვებზე მეტასუხა და მერე მელოპარაკა მეგობრობაზე, სიყვარულზე, სიყვარულზე, ყველაფერ ღამაზე და ამაღლებულზე, რაც კი არსებობს ამ ქვეყნად.

როდის ჩამეძინა, არ მახსოვს. დილით კი ადრე წამოვდექი და სასწრაფოდ ვისაუბრე. სიცხე აღარ მქონდა. დღდაჩემმა ანალიზის ბოთლი ჩანთაში ჩამიღო და ლოყაზე მაკოცა.

ერთ-ერთი პირველი მივედი სკოლაში და ყველას შეუთმინველად ბოთლი ჩაგებაზე.

თხუთმეტ წუთს მართო მომიწია სკალსო ოთახში ჭლომა და ლოდინი და ფიქრი.

ნინო მასწავლებელმა სია ამოკითხა და კახა სალია გაიძახა, შენ მოემხალეო, — მიიხრა და ჟრუჭებულმა დამაიარა. მესმოდა საკუთარი გულისცემა და ვგრძობდით, რა ბედნიერი ვიყავი.

ჩემი რეზო ინანიშვილი

რის წიგნები ამქვეყნად, რომელთაც ჩვენ მუდმივად ვიკითხულობთ — გალის დიო, გვენატრება და თავიდან ვფურცო ლავთ. რეზო ინანიშვილი, ასეთი მწერალი ჩემთვის, მუდამ მენატრება და გშლი და ვკითხულობ.

კეთილი შური აღბათ არსებობს და იმ კეთილი შურით მშურდა მისი ნიჭის, ძარღვიანია ვნისა და მღთობის სახე ყალბის. ნიჭი რომ ღალიური იყო, მესმოდა, მაგრამ მაინც მკლავდა ინტერესის, საიდან-მეთქი...

ამ შვილი თუ რაც წლის უკან, პირველად დავიგე ხაშის საფერავი. ვსვამდით ჯამბიბთ, კახლებმა მიუყვანიდნენ ღვინოში და მე მსიამოვნება ნიკაპზე ჩამოვდროლი საოცრება. ჯამბიბის სიღრმე იზრდებოდა და მეც, უფრო და უფრო ვხვდებოდი რეზო ინანიშვილს, ვგრძობდით მას, როგორც ვაზი უნდა იგრძნო (და არა იცოდა). როგორც საქართველოს უნდა გრძნობოდა და არა შეეწყლო...

ისევე, როგორც რეზო ინანიშვილი გრძნობდა თავის გმირებს, თავის მიწას, თავის ხალხს, გრძნობდა სხეულობით, გულთ...

თბილისიდან კახეთისაკენ მიმავალს (ან პირიქით) რამდენჯერმე მქონია ინანიშვილი, გზიდან ვადაშეხვია და სხვათაშორის მსმენელი. რამდენჯერ მინატრია ბატონ რეზოსთან ერთად სუფრასთან მოხვედრა, მისი მო-

კარი ქალბატონმა როზამ შემეძინა და თითი ჩემსკენ გამოიშვირა.

— მოიტანე ანალიზი?!

ზოგანდენ წამოვდექი და თავდაბრილმა წავიფურცეო!

— მოვიტანე, მასწ...

— მერე გვარი არ უნდა დააწერო? სუფრე გამოვიტანო!

მერეჩინა, მიწვა ვამკლდომოდა, შიგ ჩავგარბნილობიყავი ამ მოვეყვარებოდა იქვე, იმ წუთში. ჯერ ციხეში ჩამომიგორა, მერე ავტორიული და კლასიკური ვავაქრეო.

სამი დღე სახლში ვიწვიო და ვტიროდი. არაფერი იცოდა რატომ, მხოლოდ დღდაჩემი გრძნობდა რაღაცა და მაინც მიმშვიდებდა — სკოლაში დაბრუნდო.

მარინკო არ დავბრუნებულვარი. მე აღარ შემეძლო ნინო მასწავლებლის სხვა და მიხვდნენ. მიხვდნენ და ერთი კვირის შემდეგ სხვა სკოლაში გადამიყვანეს და დღდაჩემი იმ პირველი სიყვარულის ნაცვალად, დღდაჩემი სათუთად დამარჩა ჩემი სიყვარულის სიყვარული...

სმენა და ბებერი კახეთის დღევანდელი და როგორ მწყდებდა გული, რომ იონებდა დამარჩა. თითქოს მოუტრიალებლმა, მაინც ვერ ვაგებდე დაუპატივებლად, უცნობი კაცისკენ გადავიყვ...

ვატნობით კი, ბატონი რეზო გარდაცვლამდე ერთი წლით ადრე (იტყა მეტი) ვიცოცხენი. თავად დამირეკა სახლში და წარმოუდგენელი სიხარულით და ბედნიერების გრძნობა და დამეუფლა — თქვენი მოთხოვნა წავიკითხე „ლევან და ლევონ“, ძალიან მომწონდა და იქნებ ჩვენთანაც მოგეტანათ რამეო. ვამისხარა რომელო — ვერ წაპოვებულსი საღ არის და მერე ვერ ვეტყვებ ნიჭიერი ხარო. თან ამის მოსმენა როგორია ჩემი სათყვარებელი კაცისა და მწერლისაგან და რა დამაინებდა, მთელი დამეგწერე საბავშვო მოთხრობებს. ბავშვებისთვის წერა ვანსაკუთრებით იხელო და ძალიან გამაჰირო...

დილისთვის ვერ მოსაწერია დამითავებდა. შუადღისთვის რედაქციის დევაკითხე „ბაჩოსთან“ ერთად. ბატონი რეზო არ იყო და ველოდე; ველოდე და არ მოვიდა. მოთხოვნა რედაქციაში დავეტრე. მე იგი ცოცხალი არ მინახავს. ვანებ მხოლოდ ვადრდაცვლილი — 1991 წლის 31 დეკემბერს, დაკრძალვის დღეს.

სრულიდან ვაყრუებულ ქალაქში, მღუპარულ მიაკვლებდნენ ბატონ რეზოს ჩემი საყვარელი ჭრთველები...

ბორნალო

ნაკლიაში, ქვეშინი ნაბორიდან, რამდენიმე ნაბიჯზე, ხის სამი სახლი იდგა. ერთი ცარიელი იყო. მეორეში ვიღაც რუსი გენერალი ცხოვრობდა. ცოლ-შვილით და მესამე ჩვენ გამოგვიყვანს. პიესაზე ვმუშაობდით და მეგრელებმა პატივი დაგვდეს — ოღონდ რამე დაწერეთ. ზღვა წყნარი იყო და ღამით პოლიტიკაზე ლაპარაკით დაღლილებს, შუადღემდე გვეძინა. მხოლოდ ერთხელ, წამოვსვამდეთ ორი დღით აღრე, უთენია მოგვიხდა ფეხზე წამოხტომა და სასწაულის ხილვა. სასწაული ზღვიდან გვიახლოვდებოდა, განწირული კვილი რუსის დედაპაციისა კი, მეზობელ სახლიდან ისმოდა და აიგანზე ტრუსების ამარა, ენაჩაყრდინილები ვიდგეთ. მსგავსი არასოდეს არაფერი მიხანავს — ოცი (ან ცოტა მეტი) კილომეტრის დაშორებით, ქარს წყალი აეტანა ცაში და უზარმაზარი ძაბრი ნელა, ძალიან ნელა გვეახლოვდებოდა. იმდენად ნელა, რომ ვერც შეამჩნევდი, ჩვენ გაუნძრევლად ვიდგეთ და ზღვას გაეყურებოდით. მასსვლს შიში, შიში უცნობი, შიში უცნობი მოვლენის გამო და გენერლის ომიხანი ბრძანება — სწორდით, სმენა!

გავხედეთ და ჩვენ მოგვემართადა. ჩვენსავით ტრუსში იყო, ოღონდ ჩვენგან განსხვავებით სამხედრო ქვედი ეხურა. მე სიცილი ამიტყდა და ტინი ცოტა შეარბილა — ნუ გეშინიათ, თუ ნაბირადე მოაღწია, ჩემს მითითებებს დაელოდეთო, რას გვიშველიდა ტორნადოს წინაღმდეგ, ბევრლის დახმარება აღარ დაგვეირვებია — ათი წუთის შემდეგ, წყლის უზარმაზარი მასა შუაზე გადატყდა და ძაბრი ჩვენს თვალწინ დაიშალა.

მე აღარ ვიციინოდი. საშინელება, მაგრამ ფაქტია — რუსს ყველგან და ყველაფერში შენი დამხმარე და მშველელი ჰჯონია თავი, და სანამ ჰჯონია, სახლში წასვლასაც არ ჩქარობს.

ქისტე ალგებრი და ოთხი ცოლი

ისტი ალბერტი პანკისის ხეობაში გავიციანით. მუხლამდე თოვლი გაჰყვალეთ და სახლში მივადგეთ. სუფრასთან იჯდა და მარტო სვამდა. სტუდენტები ვართ და ფრლკობრულ მასალას ვაგროვებთ — ბოცომ უთხრა და ქულები

მოვიხადეთ, თქვენ გენაცვალეთო, — ფაფხი მოიხადა და მაგიდაზე დაამეტყა. ფოლკლორის არაფერი ვიცი, მაგრამ ისეთი არაყი მაქვს, ფშაველებსაც შეშურდებოთო, ესენი არა სამეგრე (მეზობელი სახლისკენ გაიქნია ხელი) და თქვენ თუ მიკადრებთ, ძალიან გამიხარდებათო. არყის გამო, ისეთი რამეები გეკადრება მე და მხოლოს, გაწყობილი სუფრასთან დახსობა როგორ გავგვირდებოდით. დავაბაკუნეთ სველი ბათინკები და მაგიდას მივუჩოხდით.

გარეთ თოვდა და ჩვენ ვსვამდით. თბილი არაყი და ალბერტის მასპინძლობა, საოცრად გვისამოვნებდა და ველარც ვფეხების სისველეს ვგრძნობდით და არც იმაზე ფიქრობდით, ილტოს ხეობაში, ექსპედირციის დანარჩენი წევრები რომ გველოდებოდნენ.

ალბერტის ოთხი ცოლი ჰყავდა და ჩვენს იქ ყოფნაში არც ერთი არ დამკლარა. წამით არ ჩაუშლავდით. შეუხეხებელიც მუშაობდნენ და ჩვენც რამდენჯერმე დავლიეთ მათი სადღეგრძელო (სეთ არაყს ქართლში „ოტკას“ ეძახიან. ერბო-კვერცხთან ერთად ზღაპარია).

ალბერტი დათვრა, ჩვენც საქმიოდ დიდი გზა გვექონდა გასავლელი და როგორც იქნა, გავგახსენდა. აწი როგორა გადახვალთ ილტოშიო, მაგრამ დავამშვიდეთ — სტუდენტი რომ ხარ და თან ნასვამი, ან ოღე რა ბედენაა, ან თოვლი, ან გზა.

უკვე ეხოში, ჩვენმა მასპინძელმა გამოსამშვიდობებლად რომ ჩამაწყრივა თავისი ცოლები, უკეპ ხელი შემოირტყა თავში — არყის გატანება მაგიწყდებო და სახლში შევარდა (ცოლებს უშვავდა ალბათ), სანამ მობრუნდებოდა, მაღალმა გადაფხადეთ დიასახლისთა (მე ვიტყობი, კარგად ორგანიზებულ) ჯგუფს და ცოლთა შორის ყველაზე ასაკოვანი გავმხნევეთ — კარგია ოთხნი რომ ხართ, შრომა ნაწილდება და ისე არ გიჭირთ-მეთქი. ეპ, შვილოო, — ხელი ჩაიქნია, ჩემსკენ მოიწვია და ამოიხზრა — შრომას ვჩივი? სამი ოღე ველოდები ქმართან დაწროლმა...

იქ არ გამიციინია. გზაში ვხარხარებელი და მასპინძელზე ფიქრობდი, ვერაფრით მიგნვდი. პანკისელ ქისტს ალბერტი რატომ ერქვა...
აღარ თოვდა, არც ცოდა. თან არაყი გექონდა.

მირადიული შენა ხარ,
 მე — ხელის მუშა, დღესო,
 ტანზე მეხვევი ვენახად
 სულში გადგმული ფესვო.
 ყოველ წელიწადს ხელახლად
 უნდა ვებარო და ვთესო.
 ხირიმს ფალია ვუცვალო,
 ხანჯალი უნდა ვლესო.
 პასუხი უნდა მოვთხოვო,
 ვინაც ავიკენვეს ხელსო.
 სიყვარულს უნდა გავუძლო,
 ხანძარზე უფრო მწველოს,
 ზურგი ვუჩვენო სიძულვილს,
 წვევარად დამეზე ბნელსო,
 ძაღლი ვაყეფო თუოზე,
 ნოტბა ვაკადრო მზესო,
 მოლზე წამოვწყვე გულაღმა
 და ვარსკვლავები ვწყემსო.

ზაალ მანანია

* *
 გამინაპირებს უფელობა
 სხვათა და სხვათა,
 დავენთებ ბუხარს —
 მარტობით გავათბო ზამთარს,
 და ვდარღობ იმით საწუხარზე,
 გამო რომელთა
 ეს ვასაძლისი მარტობის
 ჯილღო მომერთვა.

სიმღერა სიცოცხლეზე

სიცოცხლო ვარდი ხარ,
 სიცოცხლო — ია,
 მაინც ცოდვას ჩავდივართ,
 ვიტყვი: „არა ჰყრია“.

ან რა უნდა ეყაროს,
 უფრო მეტი, რა ვიცი?
 ფეხს რომ ვადგამ ეკალო
 და სამყაროს განვიციღო.

პირს რომ მოვიციმბატებს
 ცა ვვალვების მერე
 და უუყუნა სიმაბოლოე —
 წვიმა მითბობს ხელებს.

სარკელოში რომ ირხვევა
 იასამნის ტოტი
 და მეურმის სიმღერა
 ქალებიდან მოდის.

თავზე რომ მახურია
 მჩატე ჩრდილი ბოთია
 და ზედამით მწყურია
 ხვამილდის გამოთქმა.

ქედებს ვადმივაღვებო,
 ოცნება რომ ვიხსნა,
 დობილოს რომ ატემები
 წაასკვება სისხლად.

ყვირი, შანის მოგებით:
 — სხვა რა უნდა ეყაროს!
 ფეხშიშველი მოგყვები
 და გაბიჯებ ეკალო...

სამი ფრაგმენტი

1
 ...ახავეი ნანა! —
 გული ამოჰჭონდა მშობელს და
 ტანზე ეკლები გვესია...
 ის წამოტირება ახლაც მომემსა თუ
 ტრემლის შემნახავი — ლექსია.

2
 ჰაი, ჰაი, რომ სიკვდილის
 თვალში ჩანდვის ღირსი,
 ყოველთვის ლექსი ყოფილა —
 ნაღდი პოეტის სისხლი.

3
 ვფეხის დედასთან მიმავლო
 მოყმის დედას რომ ვუშნურ,
 ასე მგონია რუსთველის
 ხატიც ესვენოს გულზე.

4
 ხატისკარს სანთელს ვანთებდი,
 ცრემლის მღორჩობლა ღელე,
 და როგორც იქნა, ვავთენდი,
 ამღენი ტანჯვის მერე.

5
 სიზმარი გამოყოლილი
 ცხადად ჩავთვალე ლამის.
 ხელში დამქანარა ყოილიც —
 ციციანთელა ლამის.

მძსკრომტი საძართველოს

მუშლი მართლა ისე უნდა,
 როგორც ახლა ვახვევია,
 კვლავ განახვენ ღირსეულს და
 ამაყსა და სახელიანს.
 გქონდა რა სატეგარი და
 რა ნმალი და რა ისარი...
 „შეარტვინა მდევარნი და
 შაწყევარნი თავისანი“...
 შამქორი და კრწანისი და
 დიდგორი და ბასიანი...
 ბეღის ბოლო წანისკვლიდან
 წელი ორჯერ ასი არი.
 ვადაურჩა არაბსა და
 მონღოლსა და ოსმალოსა...
 აწიკ ბევრი არამზადა
 მტერი უნდა მისრა-მოსრა,
 მუშლი მართლა ისე უნდა,
 როგორც ახლა ვახვევია,
 კვლავ განახვენ ღირსეულს და
 ამაყსა და სახელიანს.

* *
 დღეებს ჩამოფტკავენ კვილით,
 მტყუნანს დაარქმევენ მართლს —
 არიან ვიეთნიმე პირნი,
 ავად მაიქერაონი სხვათა.
 გულს ნუ გაიტეხავ ამით,
 წირე, როგორათაც ვწამდა,
 მართო დარჩენილი, ღამით,
 თუკი მართალი ხარ თავთან.

შპს-სუნდელი ბრევილი

როდამ ქაზისაშვილის კორპორატი
შახტპარი ირაკლი ოჩიაიშვილი

„...როცა დიღია სიბრძნე, დარღმ
დიღია; ბრავლინ შეცნობა ავა.
მიანს წახილს შპს-სუნდელს“.

მალეინსად

ასე იყო, ასე, ასე იქნება... შრავ-
ლის შეცნობა წახილს გვიმრავ-
ლებს... სხვათა ტყვიულზე ზრუნვა
ადამიანის უწმინდესი მოვალეობაა,
ნახევარი საუკუნე გასულია, როდამ,
სხვათა სწულების შეცნობასა და
დაღბინებაში შენი სატყვეობის წამი-
ლი და მეწამლე კი არსად გამოჩნდა...

ამას ისიც დავართო, რომ შპს-სუნ-
დელში, ქრისტეშობისთვის მიწუ-
რულში, კინაღამ თავს დაგვექცა
თბილისი, ქალაქის უშორეს უბნებ-
შიც აღწედა ჭეშრავლის გრიადი,
შენ კი იქვე, დაზურულ დარაბებს
მიღმა იქნე და ზრიალებდა შენი
ფაჩკრები, ინგროდა, რაც გვიყვარ-
და და, როცა ვამაყობდით თბილი-
სელები, ინგროდა და იწეოდა მთა-
წმინდის უბანი და შენმა სულმა ზე-
ცაში პპეა შეგება. ალყაში მოქცე-
ული სახლიდან, რაღაც სასუფლად
რომ გადაურჩა ცეცხლსა და ტყვი-
ებს, შენი ოჯახის წევრებმა მშობ-
ლიურ გრწო-თანებოში, ივრისპირა
სოფელ ორბევში ვაგზინჯეს —
ტყვიების ქარცეცხლში ხომ პანაშვი-
ლის გადახდაც ვერ მოხერხდა თბი-
ლისში, დედ-მამისა და ძმის საფლა-
ვი მიგანჩნდა წმიდათაგანისა ადგი-
ლად და შენც იქ, ფშაველთა სალო-
ცავთან დიდე სამუდამო სავანე.

პაპის, ნადირა ქუმსიაშვილისეული
სახლი იყო ამქვეყნიური ბოლო სად-
გური, — მამაშენისა და შენი ბავშ-
ვობისდრთინდელი სახლი, სადაც
თბილისური ბინის შემდეგ დიდის
რუდუნებულ გამართე ნიკო ქუმსია-
შვილის სახლ-მუხუხუმი და ორთავ
ადგილი ქართველი ინტელიგენციის
მუხის საუფლოდ აქციე.

ქალომა შენი მუდამ სამავალითო
იყო და მამის მცნებასაც უღალა-
ტოდ მისდევდი: „ოყავით უნაგართ-
ნი, დათესნი სიკეთისათვის სახლ-
ურს ნუ გამოელით! მუდამ იზრო-

ვეთ, რადგან მხოლოდ შრომაშია
ბედნიერება, უსაქმურობა აღამიანს
არ ვეგებისო“...

თავადე ახალ თაობას ამ რწმენით
მოძღვრავდი, შენს მაგიდაზე დარჩე-
ნილი ხელნაწერებიც ამაზე მეტყვე-
ლებს. ასამდე სამეცნიერო შრომის
დანათლა შენი სახელი და გვარი,
მაგრამ მთელი სული და გული იმ
მონოგრაფიას შეაღიე, ეგნატე ფი-
ფიას ცხოვრებას და სადასტაქრო
ხელოვნებას რომ მიუძღვენი. ეს
წილი ისეთივე მშობლიური სიყვარ-
ულით აღავსე, როგორც მამაზე,
სახელოვან ნიკო ქუმსიაშვილზე, და-
წერილი „სიმღერის უკვადება“. ეს
მწიგნებები ორჯერ გამოიცა და სა-
ზოგადოების დიდი დაინტერესება
გამოიწვია, ბოლო ხანს კი შესამე,
განაწლებულ გამოცემაზე მუშაობდი
და დიდე უტყობი მასალებით გა-
ამდიდრე. ამ წიგნს, როდამ, უშენოდ
წავიკითხავთ...

...უშენოდ ჩაიარა გიორგობის-
თემაიც, შენმა თვემ, როცა ყველას,
ვინც ვიყვარდა და ვისაც უყვარდი,
შენცენ მოუხაროდი.

ჭერაც არ შეშრობდა ორხვეს შარ-
შანდელი ცრემლი... როგორ ეამა-
ყებოდით, რომ ფშავის სამევიდრო-
დან შენ გერქვა პირველი პროფე-
სორი ქალი, მედიცინის მეცნიერე-
ბათა დამტკორი, ყველას პატრონი
და ქირისუფალი იყავი.

...სიმართლეში და სინათლეში
იყავი იქაც ჩემთვის და ჩემი ოჯა-
ხისთვის წამლადქცეული როდამ —
დავიტრია შოისანმა ბიძაშვილმა და
ვისთვის არ იყავი წამალი...

შვიდი სანთელი დაანთეს სასახ-
ლის ნაპირებზე და მოთქმით გეთხო-
ვებოდნენ: — აფსუს, რა ქალი უნდა
ჩახვიდე მიწაში, რამდენჯერ მაღა-
მოდ დაგვებია შენი სიტყვა და
ხელებიო.

მადლიანი მანდილოსანი იყავ, მა-
დლიტობე ბევრი გყავდა სახელოვანი
დასტაქრის ეგნატე ფიფიას მო-
წაფეს.

შეუერთდი ფშავის ნაწილი, ფშა-
ვის ფერცხალი სათაყვანებელი ორ-
ხვეის მიწის და შენს საფლავს ძახ-
ველები დარაჯობენ.

დატოვეთ ორხვეის მადლობეზე
და დაგბრუნდი თბილისში. არ და-
მაგიწყდება ჩაბნელებული დედაქა-
ლაქის შუაგულში აბრიალებული
ცეცხლი. ეს ცეცხლი სულ ახლს
იყო შენს სასლთან, სიდიდანეც წინა
დღით დიდის ვაჭირებებით გამოგა-
პარეს.

იწვიოდა თბილისის გული — რუს-
თველის პროსპექტი!

— ვაი, ვაი, დედაქალაქო, — მო-
თქვამდი გულში...

...ვაი, ვაი, დილო ქალაქო ბაბი-
ლონო, ძლიერო ქალაქო, რამეთუ
ერთ საათში მოვიდა შენი სასამართ-
ლო — ასე გოდებდნენ ბაბილონის
დაცემის გამო... მაგრამ ამბობენ,
ბაბილონს ცოდვებმა უწყოი, ხოლო
რა დააშავა თბილისმა, ეს იყო ყო-
ველი ჩვენგანის სატრიალი და სა-
ტყვიარი, ეს სატყვიარი ჩაიტანე მე-
წამი შენც, ჩვენი სანაქებო მიე-
ობარო. დობილო ჩემო, ვაი, რომ
ვერც დღეს გეუბნები რაიმე სანუ-
გეშოს, რადგან კვლავ ომი კლთებ-
ჩამოხუტულ საქართველოში და გაუ-
თავებელი სულთათანა...

და მაინც... იმედის სხივი გამო-
კრთის... ამ დღეებში თქვენთან და-
ვრევე და მცირედი შეყვანების შემ-
დეგლა ამოვთქვი: — როდამ?!

— დაახ, — გამეპასუხა წკრილა
ხმა.

...სიცოცხლე გრძელდება, როდამ!

შელოდარ კაცო ემახის ცოლს და ეუნება.

— მალე სამუდამოდ დაატყვევბ. კიდევ ერთხელ დაპატიჟეს შენი სიუვარდული და ერთგულება. ჩემი სანჯირა მაგადის უჩარხო აღისწერს ცვილასაგან ჩამოსხმულ სანთელს დევს. ის მავიური ძაღვსაა. შემომხედე, რომ სანამ ეს სანთელი იარსებებს, შენ არ გათხოვდები.

ცოლმა შეტყობა, კაცი გარდაეკვალა. დაკრძალავს ქვრთა კუროს თეთრან იფავა და ხელში ანთებული აღისფერა სანთელი ეჭირა.

— ეს შარალაა, ჩემო ბიჭუნა, რომ შენ ყოველ ხალხის მოსულდობ? — ეკითხება მღვდელთა.

— დიახ, სერ, — დღელიაქ? — ო, არა, დღისით შე არა ეიხი არ შეშინა.

მანმა ვაგონში მტრალი ქალი დაინახა, შევიდა მასთან და შეკითხა: — რა მოხდა, მაღალ? რატომ ტირილობ?

— იმ, — ისევე წამოიტირა ქალბატონმა, — ჩემი ქმარი გავიდა გაჩრდილზე ვაჭრეთა მხითვის და მატარებელს ჩამოიჩინა!

— ო, გულწრფელად ვითანაწირობო. მართლაც სასიყვარულბა, ხაყოხიან გაჩრდულ და ჩრც მატარებელში.

— რას იტყვი აღებულე პრემიით? — იატაკის ელექტრონულ სპარტულელს.

— უკეთესი არ იქნებოდა.

ეჭვიანი

ნარცხი მანქანა გეოდა?

— იცო რა, სარცხს ცოლი რეცხავს, იატაკს კი შე ვაპირებდი!

ქმარი უფრერებს ცოლს, რომელიც ზურბაბოთი ხავს დღის ჩართით დაჩრდილ.

— დროა, ბოლო მოედოს ამას! — თქვა აღსუფთებულმა. — შენი ასაკის ქალმა არ უნდა ზოდის ასეთი სიმძიმე ჯიბია ორჯერ წახვიდე!..

— ახსოვდებოდა დარწმუნებული ვარ, რომ სხვა პლანეტებზე ხალხი არ არის. ისინი რომ იყვნენ, შე უნდა ვაჯახდებოდი შექნებოდა ჩემი ცოლის ტელეფონით ნაღობარა კვების ქვაობრებს.

— როცა ღვინის ცხვარს, ცხვირი მიღვრება.

— ვიცი, ვიცი, გამოიშლიდა, ჩემს ცოლსაც შენარე ხელი აქვს.

გაუფრებელი იფხური შეტყობებს ბარის ცოლსა მიახალა ქმარს:

— ქობდა, იგილი ემსახვება ველოდი ციდავ!

— ეს შეუძლებელია! — მიუფრე ქმარმა მუხილად. — ახლო ნათიხვეებს შორის კორწინება კანონით აკრძალულია!

ხავადამოფოროს თავგატებელი პაციენტი მიუვადებს. ექსამპლა ინტელის შეხება დიუყო.

— ცოლიანი ხარ?

— არა, ხავტომობილი კატასტროფაში მოცხვდი.

— დაჯიკი: — ო, პატრონი ჩემო, როგორ სწრაფად შელოტდებით. ჩაიშე რომებს თუ იდებო!

კლდეტა: — ჩოგორ არა, უნდა შეეცადე გადსხადებე გაქორწინების თანხაზე.

— როცა ტრონი ვაკივებ, თითქოს შენი დაწვდილი სახლი დარწვა, მართალია!

— ჩემი არსებობა წამოცდებ. ის მხოლოდ ბუზხანს დაწვდა.

პარიზის ვანასია კაფეში კლდეტი ეტომსტროის მიყოლებით ცდის კონიკას სარჩებს. მისმა შეზღუდობა, რომელსაც წინ დომინოსის ბოთლი ედგა, ვეღარ მოიძინა და მიმარა:

— მამაკეთი, მაგრამ ნუთ არ იციო, რომ ალკოჰოლის ბორცვად გამოყენების გამო უნდა შეხამე ფრანგს აწუხებს დიძლის დაავადება? — წუ დღეცო, ეს შე სარულებითაც არ შეგება, დანიელი ვარ.

მშართველი: — ასეა, არა? ეი, თქვენ ტელეფონით მეგობრთან ოცო წუთი დახუბობდით?

მდივანი: — რას ბძანებთ, სერი რომელ მეგობართან? ვილას ნომერი შეეშალა.

უფროსი (მდივან ქალს): — სანჯაროდ შეირდება შეუძლებელი დაუკავშირება. ვაუფხვნივთ, ვითაუვა, ჩემს ქალისულის დებუბა და შეატეზინეთ, დაციოს ტელეფონის ურბოლი.

— ხომ არ დაგეფუნებათ, მეგობარო, რომ თქვენ ჩემი ასი დღეარა გმარებთ?

— ეჭვირობით არა, მაგრამ მოწყობი ცოტა დრო და შე უნდა დავიფუნებ ამის შეხსება.

— დიახ, შე შემოიძია მოცდით სამუშაო, თქვენ შეგიძლიათ, დაგეგმარით კვრცხების შეგარებაში. მხოლოდ თუ ხართ დარწმუნებული, რომ არც ერთს არ მოიხაკავთ.

— შეგიძლიათ იქონით ჩემი იმედი, ქალბატონო, თხოვრებთ წელი განვადებთ ახანსა და აუზს დე ტრახელაც არ მომსვლდა არადა, შენანავა.

წყენარი და მორიდებული ახალგაზრდა შევიდა გადსახა-

დების ასაკურ ბურთო და ინსპექტორს გაუღიმა.

— თქვენ რაზე ვინდობთ? შეკარად ჯიბია უწყების ინსპექტორმა.

— არა, აჩუფრო, გმადლობო. — ვასასდელს მიაწუ. ჩა ახალგაზრდამ, — უბრალოდ, მინდოდა შენახა, ვისთვის ვეწუშაობ.

ბოხი: — შენ სამსახურში ისევ დღეარაცხელი მოხვდი? როდენსაც შე შენს ასაკში ვიუყო, ყოველ დღითი ვივარცხელი იქნები.

შეკარა: — ვიტყობთ კიდევაც, სერ, თავზე არც ერთი დერი თმაც კი არ შეგჩრახა.

პატრონი: — რისთვის აიუვარცხელი მოდარებ დე კაცი? ენარ ზედაც, ის ელმარა, ექნაინი, უფროსი კი გადმოკლდელი აქვს!

მშართველი: — სწორედ ამიტომაც აუვარცხელი, სერ, თუ შენდა, რომ ჰქენა ცუდებით მოვდებხა გეცემა, ჩვენ მას აღვივად მოვცხენით.

— მითხარი, შენი შეილი ცოლი პატივმოყვარე ახალგაზრდაა?

— მერე როგორი! — უპასუხა ფერმარმა. — ის ისე აძირებს გამდარებას და სეჭმული დეწინარებას, რომ უფროსი მეთურებს, თითქოს ღარიბი ნათესავი ვიყო.

ქედენი: — რა სუდელმა ხარ რატომ თქვი უარი იქ შე შოთხაზე?

ენანი: — ანტომ, რომ იქ არ იყო პერსპექტივა. პატრონი უნდა ციდაიანი...

კიდევ ერთი მძიმე, უძილბო წელი აკიწება საქართველოს ისტორიით, მაღლობა ღმერთს, ჩათვება, წავიდო 1999 წელი და წაიღო ჩვენი ტიპიზაცია, წაიღო? დიხ, წაიღო? ჩვენ ასე ვეჯდებ, ვოდის ასალი, 1999 წელი და იმდობთ, რწინით ვაგაგობთ, იმდობ და ვამარჯვება წე მოგვარაღობს, ჰოდო, თუ ზინდა გადენიერ, უნისსლო წელი გაითენო, ჩამო ქართველო, განისენე შენთვის ვველაზე იღაღინაწი წელი, როცა თუგნხო სავე ივაპი, არავინ გააღდა, ვველა ცოცხალი ვეაგდა, განისენი, როცა ქართველო მიწაზე ვგვიდობა სუფაგდა, მათა უორის სინამდვილთაბ იყო, და გასენი ვუახლი. როცა სნათი თორამტეპრ ჩამოქრავს, დაივიწყა წახლოწი წელი. დავივიწყეთ ვო, დაივიწყეთ ასწიე ვიპა და ქველაგურაღ შეეგება ასალ წელს! ქველაგურაღ? ვო, ქველაგურაღ? იწენაბ აღრიდელაღვიეთ არ გორდნებ სუფაგაზ ნაირ-ნაირი, მებრებ სული ხომ ვეარას, ჩამო ტანჯულთ? ქართველი სული აღრიდელაღვიეთ გაულმხიარული შეხვდი ასალ წელს, შენ რომ გევიპი, ისე შეხვდი, მივურაღ. მივკვებს თაფლი მივაგაბ, თაფლი არა ბაქსე ტაქილი სიტყვა უთხარი. ვანი, რომ ენებ ქვირად ფანტოს ჩვენწი.

საბალოლო ქართველი სუფა ცარილი? ვინა თვე? ეს ხომ მხატვარბა ინუგრა ვეარად. ეს ხომ სიტყვის თაგაში გორლოდ. სლ ვაგორწლი სპართველოწი საბალოლო სუფა ლარიგი? ვერი კურადი, გაულადი ენების უწწწი ვამკრება და სვენი და ბარბაბ რომ დიკაგებს, საბალოლო სუფას იწენა ჩიბის რამე არ დააქლოს ამ ბაირთვების თანსე ვი. დაქკრავს სნათი თორამტეპრი ამცნობს ვეაენას ასლი წლის დადგომას, შეისმება სუფაგაზ საბალოლო სდღებგაქლოწი და დიწეაგაბ მიწელ-მოსკელა მიწოლბაგში, წეთისებავხო. ვივი გორგოზე შეეგებაგაული დარბის ეგვილით ხელო შეაღმობის ქაჩაგი, სტარტოს უწდა მიკარტებს. სუფას მიწსდებობინ ქართველბაბი. იტყვიან სდღებგაქლოწი, ითმება ლმენი. ვიღაბ სიღებრებს შემოსანსებო. სიღებრას? ვო, სიღებრას! უწდა იმღებო, ჩამო ქართველო. ჩვენი სიღებრას ასლა ცრამელზე ვეარაბ, მებრებ უწდა იმღებო საქართველო გადსარჩინად. უფრო ხებმალბა, როგორც გევირდა, როგორც მღებოწი. თვეწი იწ, გიგებო — სნაუდამო სნსუფებელოწი, თვეწი თვალბებს ვენსეკაბო. ჩვენ ას, უვილბოწი, დებო, მვიბო, მამებო, „ვემლი მუნსას“ და ისე ქლიბო... და ისე ქლიბო... აღვიეთ ფეხზე, ბარბევაგებო, ვახსენეთ ლმერთი, ჩვენი ზანჩენი და გაღაგრჩენი. ვაღღებგაქლოწი სპართველოწი, დალოცვილო იწოს სანსოგლოწი ჩვენი!!!

გულწარა ბასტაქი
ქრისტეშობა.

ე წ უ რ ა დ ე ლ ე ბ ა !

მომგავალი წლიდან შურსალი „დროშა“ გამომვა ასალი სახელწოდებებით — „ს ა მ შ ო ზ ლ ო უ“.

მე-9 ნომერი გამომკვენებოული ქროსტორდის პასუხები:

- თარაგულად: 3. ახელცილი; 8. პაროღი; 9. ანაბარი; 11. აიბი; 18. ვარიაღი; 14. შელქობი; 15. საბო; 17. ახაკელია; 20. ნომინალი; 23. არმალნი; 25. ფლაშინა; 27. არტო; 28. სკარლატი; 30. კოშა-ნია; 32. თუთა; 34. გილეღსი; 35. ირაკული; 36. ირინტაღი. ვეველად: 1. მებღარი; 2. ანდნანტი; 4. ლიანა; 5. ირანი; 8. მას ტია; 7. არაბია; 10. კანაღანა; 12. პრეტორია; 15. ნამია; 18. ირტოგო; 18. კია; 19. „ლელა“; 21. შუზა; 22. ნიშო; 24. შარაღი; 26. ნეაოლო; 29. ტელორი; 31. იტატია; 32. თოიტი; 33. აგორა.

რელატივის მისაგართი:

380008, თბილისი 8, რუსთაველის პრ. 49.
ტელეფონები: მთავარი რელატივობის — 89-84-86; პასუ-
სიწეგაგაბი მდინისა და განწწწოლბასბაბა გეგეგეგეგე —
93-28-12; რელატივის სანმდინის — 98-01-89.
რელატივობი შემოსული მასალა გეტორს არ უგრაწდაგა.

გაღებ? წარმოებას 3.12.92. ხელმოწერილია დასაბებლად 15.01.93. ქალაღის ზომა 60x90%. გარეკანი, ჩანართი და ტექსტი იბებებო ოფსეტური წებით. ფოტოგრაფი უტრეცელი 4. პირობობი ნახებელი ფუ-რტული მ.მ. საღარტევი-სეგამოწელო თაბანი 4,89. ტირაჟი 11 000. შეკვეთა 2209. ფანი 1 მან. 50 კაბ.

Ежемесячный независимый общественно-политический и ли-
тературно-художественный журнал «Дроша» («Знамя»). (на
грузинском языке). 390096, Тбилиси, ул. Костава, 14. Типо-
графия газетно-журнального издательства «Самшобло». А
дрес редакции: 380008 Тбилиси, 8, пр. Руставели, 42

მხატვარი ჯემალ ლომოლა.

ქართველი კაცის საახალწლო პურ-შარილი.

697/14

ინდიანი 176056

